

APPELL

Nr 2/2018

Utgitt av: Norsk Folkehjelp • www.folkehjelp.no

Valg i Kambodsja

Side 4

En kjernekar fra Malm

Side 10

Krigen raser videre i Syria

Side 34

Palestinerne:

På flukt i 70 år

Side 28

APPELL

Tidligere Melding, Helsa, Helse Miljø
Trivsel, Norsk Folkehjelp og Magasinet
Norsk Folkehjelp

Utgiver: Norsk Folkehjelp

Nr. 2, 2018. Årgang 78

Postadresse:

Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:

Norsk Folkehjelp
Stortorvet 10, Oslo

Telefon: 22 03 77 00

Faks: 22 20 08 70

Internett: www.folkehjelp.no

Redaktør: Torunn Aaslund

E-post: taa@npaid.org

Medarbeidere dette nummer:

Betzy Alexandra Kjelsberg Thangstad,
Sissel Fantoft, Håkon Ødegaard, Julie
Strand Offerdal, Hilde Sofie Pettersen,
George Wright, Kirsti Knudsen,
Linn Stalsberg, Bendik Sørvig,
Ali Watt, Anne Håskoll-Haugen og
Mona Staven Lundereng.

Grafisk utforming: LO Media

Trykk: Ålgård Offset AS, Ålgård

Opplag: 31 114

ISSN 0804-7758

Annonsekontakt:

Arild Halsne, tlf.: 915 90 578

E-post: arild@hrme.no

Redaksjon avsluttet: 9. mai

Signerte artikler gir ikke nødvendigvis
uttrykk for Norsk Folkehjelps syn.

Ønsker du å bli medlem? Kontakt oss

på telefon 22 03 77 00, eller besøk
oss på www.folkehjelp.no

Norsk Folkehjelp

Fagpressen
Opplagskontrollert

LEDER

Al Nakba – katastrofen

Den 14. mai hvert år markerer israelerne opprettelsen av staten Israel. Dagen etter markerer palestinerne Al Nakba – katastrofen – som er betegnelsen de bruker på at 750 000 palestinere ble drevet på flukt fra sine hjem innenfor det nye landet Israels grenser. 530 palestinske landsbyer ble tømt og jevnet med jorden eller gitt nye navn.

I år feirer Israel 70 år som egen stat, mens palestinerne markerer 70 år under okkupasjon, undertrykkelse og i fattigdom. Hver fredag siden 30. mars har palestinere i Gaza samlet seg ved grensegjerdene til Israel. De krever å få returnere hjem. Og hjemmet er det deres besteforeldre forlot i 1948. Demonstrasjonene skal vare fram til Nakba-dagen 15. mai.

Flertallet av demonstrantene er samlet i teltleirer flere hundre meter fra grensen i fredelig markering. Noen beveger seg nærmere grensen og kaster stein mot israelske soldater som svarer med skarpe skudd. Så langt har mer enn 40 palestinere mistet livet og 7000 mennesker er skadet. FN har advart mot overdreven bruk av makt fra israelsk side.

Palestinerne er om mulig mer presset enn noen sinne, blant annet fordi finansieringen av hjelpen de har vært avhengig av i 70 år strupes. Dette fører til at skolene stenges og sykehusene ikke får medisiner. Palestinerne tilførsel av vann og elektrisitet kontrolleres og saboteres av Israel. Bygningene som ble ødelagt i krigen i 2014 blir ikke bygget opp fordi Israel nekter innbyggerne i Gaza å importere bygningsmateriell. I Jerusalem og på Vestbredden intensiveres byggingen av bosettinger, og palestinerne får husene sine revet og åkrene brent.

Palestinerne føler at de er glemt av verden i skyggen av andre grusomme kriger og støyende politisk demagogi, og det er dessverre en vel fundert følelse. Verdenssamfunnet lar den 70 år gamle tragedien fortsette, og Israels gjentatte brudd på internasjonale konvensjoner og resolusjoner får ingen konsekvenser for andre enn palestinerne, som er i ferd med å miste alt.

Torunn Aaslund
Torunn Aaslund
Redaktør

INNHold

FØLG NORSK FOLKEHJELP

Palestinere drevet på flukt da staten Israel ble opprettet i 1948. FOTO: EPA - NTB SCANPIX

PROFIL:
Walfred
Anderson

AKTUELT

04 Strammer til før valget i Kambodsja

PROFIL

10 Walfred Anderson

AKTUELT

14 Aktivt lag i Mandal

18 Utdanner seg på Bolivias tak

26 Palau: Minefaren lur i paradiset

28 Al Nakba: 70 år på flukt

34 Krigen raser videre i Syria

36 Frisørlærling i Libanon

FASTE ANNONSER

41 Støtteannonser

42 Støtteannonser fra lokale klubber og foreninger

43 Hovedsamarbeidspartnere og regionskontorer

FORSIDEBILDE:

En 76 år gammel palestinsk kvinne fra flyktningleiren Qualadia nær Ramallah holder nøkkelen som symboliserer hjemmet hun mistet i 1948.

Foto: Ammar Awad/REUTERS

Kambodsja:

Brutale angrep på opp

Koul Panha, lederen i komiteen for frie og rettferdige valg i Kambodsja [Comfrel], har vært en av de mest fram-tredende aktørene i det kambodsjanske sivilsamfunnet siden midten av 1990-tallet.

GEORGE WRIGHT [tekst og foto]

«En tydelig kambodsjansk leder som er innstilt på å bruke hver tomme av demokratisk spillerom til å gjøre folket i stand til å bygge et fritt og demokratisk land». Slik var den overstrømmende beskrivelsen da Koul Panha ble tildelt den prestisjefylte Ramon Magsaysay-prisen i 2011 for sitt arbeid for valgformer.

Siden 2017 har demokratiforkjemperen imidlertid levd i eksil i frykt for å bli arrestert etter at regjeringen beskyldte Situation Room – en valgobservasjonsgruppe Koul Panha bidro til å etablere i fjor – for å samarbeide med utenlandske aktører om å sabotere det etterlengtede nasjonalvalget i juli.

– Noen fortalte familien min at de gjorde seg klar til å arrestere meg. Jeg er ikke hundre prosent sikker, men siden risikoen er såpass høy, må jeg fortsatt bli her, sa Koul Panha i et telefonintervju i april, der han også ba om at tilholdsstedet hans ikke ble gjort kjent.

Situasjonen han befinner seg i er betegnende for det intense presset sivilsamfunnet og motstandere av den kambodsjanske statsministeren Hun Sen har vært utsatt for de senere årene.

IKKE ET REELT VALG. 29. juli går kambodsjanerne til urnene i et valg som mange har erklært som den største trusselen mot Hun Sens posisjon i løpet av hans 33 år ved makten. Imidlertid ser valgresultatet ut til å være avgjort på forhånd. Det kambodsjanske nasjonale redningspartiet [CNRP], som var nær ved å vinne det nasjonale valget i 2013, og som var det eneste reelle alternativet til

VENNER: Aktivisten Bov Sophea holder opp en plakat med bilde av venninnen Tep Vanny utenfor retten.

AKTIVIST: Tep Vanny, Kambodsjas mest kjente aktivist, vinker til sine støttespillere før hun føres inn i rettslokalet.

Det kambodsjanske folkepartiet [CPP], ble oppløst i fjor – et trekk mange mener er rent politisk. Den sterkt fordømte oppløsningen kom etter at opposisjonsleder Kem Sokha ble arrestert og satt i varetekt anklaget for forræderi, noe som også ble oppfattet som politisk motivert.

Til tross for at de fleste kambodsjanske valgene har vært preget av beskyldninger om trusler mot velgere helt siden Koul Panha

T-SKJORTE: Landrettighetsaktivister fra Boeng Kak i

begynte arbeidet sitt, sier han at det herskende partiet utviste en brutalitet uten sidestykke da de nærmest tilintetgjorde CNRP.

– Trusler og trakassering skjer stadig, men

Opposisjonen foran valget

Phnom Penh protesterer utenfor byens rettslokaler. De bærer t-skjorter med bilde av aktivisten Tep Vanny.

den klart mest sjokkerende hendelsen er oppløsningen av opposisjonen. Ikke bare oppløste de partiet, de fjernet også alle valgte representanter. Hvordan kunne dette skje, spør han.

SLÅR NED PÅ OPPOSISJON OG PRESSE. CNRP ble erklært ulovlig etter en periode med stadig flere trusler og angrep mot en rekke samfunnsinstitusjoner, blant annet omfattende straffereaksjoner mot den uavhengige press-

en. The Cambodia Daily ble for eksempel nedlagt etter et meget omstridt skattekrav på 6,3 millioner amerikanske dollar [ca. 50 millioner norske kroner]. Det samme ble radiostasjoner som sendte regimekritiske ►

programmer. To tidligere reportere fra Radio Free Asia, som fikk stengt kontorene sine i fjor, risikerer 15 års fengsel etter at de ble anklaget for å ha gitt «en fremmed makt informasjon som undergraver nasjonens forsvar». Dette til tross for at det ser ut til å være svært sparsomt med bevis. Senere ble frilansjournalister nektet pressepass, og det har blitt hevdet at informasjonsdepartementet har laget en svarteliste over reportere som tidligere har kritisert regjeringen.

– Dette er svært uheldig for samfunnet, fordi mediene har minst to roller – den ene er å være en del av sivilsamfunnet, den andre er at de er budbringere, sier Naly Pilorge, visedirektør for påvirkningsarbeid i rettighetsgruppa Licadho.

– De bringer viktige saker, hendelser og nyheter ut i offentligheten. Uten dem går ikke samfunnet framover, sier hun.

Andre aktivister, kritikere og journalister har flyktet fra landet fordi de frykter fengsling som en del av regjeringens stadige aksjoner for å kvele all kritikk forut for valget. I juni 2017 ble fem ledende medlemmer i rettighetsgruppa Adhoc sluppet fri mot kausjon etter å ha sittet ett år i Prey Sar-fengselet i Phnom Penh, som er beryktet for sine overfylte fengselsceller. Anklagene mot de fem anses av de fleste som oppkonstruerte.

Landets mest kjente aktivist, Tep Vanny, som ble berømt da hun slåss for boligrettigheter i Phnom Penh for snart ti år siden, har sittet fengslet siden august 2016 da hun ble arrestert under en fredelig aksjon for løslatelse av Adhoc-lederne. Hun ble dømt til 30 måneder i fengsel for «overlagt vold under skjerpene omstendigheter».

Bare én måned tidligere ble landets mest respekterte politiske kommentator, Kem Ley, skutt og drept mens han drakk morgenkaffen sin i sentrum av Phnom Penh. Ikke mange kambodsjanere trodde på rettens kjennelse som sa at han ble drept av en fattig bonde på grunn av uoppgjort gjeld.

SELVSENSUR. Chak Sopheap, direktør for Det kambodsjanske senteret for menneskerettigheter (CCHR), som Hun Sen anklaget for å tjene utenlandske, fiendtlige interesser og truet med å legge ned i desember, sier at forsøkene på å stoppe alternative meningsytringer ser ut til å lykkes.

– Vi har sett en uunngåelig økning i selv-sensur for å kunne overleve. Alle frivillige

TVANGSFlyTTES: En aktivist fra Boeng Kak i Phnom Penh har satt seg ned foran rettslokalene i protest mot at de blir tvangsflyttet fra hjemmene sine.

organisasjoner stilles før eller senere overfor følgende dilemma: Skal vi uttale oss fritt og risikere å bli nedlagt, eller holde en lav profil og håpe på at vi kan fortsette å arbeide for menneskerettighetene i Kambodsjia på lengre sikt, spør hun. – Det er et vanskelig spørsmål, og alle tar sine egne valg i hvert enkelt tilfelle, sier hun, og legger til at overvåkning av CCHR-ansatte er helt vanlig.

Naly Pilorge i Licadho bekrefter dette, og forteller at flere og flere ansatte prøver å

forberede seg på det verste, til og med på hvordan de skal takle å bli arrestert og forhørt.

– Jeg vil si at 2017 og 2018 har vært den tøffeste perioden for sivilsamfunnet til nå, sier den erfarne rettighetsaktivisten.

– Det var jo også mye politisk vold i 1992 og 1993, og selvsagt under kuppet i 1997 med hundrevis av døde, sier hun, og viser til fraksjonskampene mellom CPP-troppene og rojalistene i FUNCINPEC, som sikret Hun Sen makten.

1. MAI: Arbeidere feirer 1. mai i Phnom Penh 2017.

– Det er vanskelig å sammenligne, men når det gjelder veien videre for frivillige organisasjoner vil jeg si at det er veldig vanskelig akkurat nå.

Ledende prosjektansvarlig i Comfrel, Kim Chhorn, sier at de har forsøkt å være varsomme med sine offentlige uttalelser, spesielt med tanke på at lederen deres har måttet flykte fra landet.

– Vi har blitt mer tilbakeholdne i offentligheten. Vi kan vel kalle det taktikk, sier han.

– Vi vil ikke være for utfordrende, for vi vil at ansatte, frivillige og observatører skal være trygge.

OVERVÅKER SOSIALE MEDIER. Undertrykkingen og avskrekkingen har påvirket flere enn landets ledende rettighetsaktivister og politikere. Privatpersoner har blitt arrestert for å kritisere Hun Sen på Facebook, og nylig ble en kvinne utlevert fra Thailand for å ha

VALGKAMP: Fra et valgkamparrangement for opposisjonen CNRP foran valget i 2013.

kastet en sko mot en reklameplakat for regjeringspartiet.

Noan Sereiboth er blogger og medlem av det politiske diskusjonsforumet Politikoffee, som i en kort periode i fjor avlyste møtene sine på grunn av press utenfra. Han sier at landets Internett-brukere begynner å opptre mer forsiktig for å unngå å havne i vanskeligheter på grunn av politiske ytringer.

– Folk ser ut til å være mer forsiktig fordi de er redd for statlig overvåkning. De er varsomme med å si negative ting eller å kritisere regjeringen, skriver han i en e-post.

Spesielt unge kambodsjanere føler seg motløse etter den siste forverringen av den politiske situasjonen. I de siste lokale og nasjonale valgene strømmet mange av dem til valglokalene for å stemme på CNRP, etter valgløfter om flere jobber, kamp mot korrupsjon og en betydelig dose populistisk anti-vietnamesisk retorikk.

– En del unge mennesker er bekymret over den kaotiske politiske situasjonen og over usikkerheten det skaper hvis det fortsetter som nå. Det kommende valget vil ikke gi et riktig bilde av velgernes ønsker, sier han.

– Selv om velgerne er misfornøyd, vet de ikke hvordan de skal få uttrykt det. Dette er en uholdbar situasjon, og ingen er fornøyd med de pågående straffereaksjonene. Det handler om å beholde makten, og om frykten for å tape valget. Det spenningsnivået gjør ting vanskelige.

MISTER HÅPET. Til tross for det store presset sivilsamfunnet har vært utsatt for i de siste årene, sier Naly Pilorge at dette ikke er tiden for rettighetsaktivistene til å gi opp. Hun viser til framgangen landet har hatt siden Røde Khmers skrekke regime på 1970-tallet, da nesten to millioner kambodsjanere ble drept.

– Det er alltid et håp, og utviklingen i Kambodsja og andre steder står aldri stille, fordi situasjonen alltid fortsetter å forandre seg uansett. Dessverre tror jeg at det vil bli enda verre før det blir bedre, men til slutt vil det bli bedre, sier hun.

– Kambodsjanerne har fått smaken på frihet. De har kunnet flytte, de har kunnet velge, de har hatt stemmerett, de har kunnet dra til utlandet, de har kunnet uttrykke seg og organisere seg. Akkurat nå råder det streng kontroll, men det kan ikke vare lenge.

Men Koul Panha, som snakker fra sitt

TELLER STEMME: Stemmene blir talt opp i et stemmelokale etter valget i 2013.

I EKSIL: Bildet er tatt før COMFRELs leder Koul Panha ble tvunget i eksil. Nå mener han at håpet om en demokratisk utvikling svinner. Foto: Julie Strand Offerdal

ukjente oppholdssted i eksil, sier at han ikke lenger er like optimistisk på vegne av landets framtid.

– Tidligere var jeg veldig positiv. Vel, ikke positiv, men jeg hadde fremdeles håp, fordi jeg så de unge menneskene og mulighetene. Sosiale medier er også en faktor; folk snakker og presser på for demokrati, menneske-

rettigheter og god ledelse, sier han. – Nå vet jeg ikke helt om jeg fremdeles har håp eller om det har tatt slutt.

COMFREL er Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon i Kambodsja.

VEISPERRING: Militærpolitiet sperrer veien under en protest i Phnom Penh.

Regjeringen knebler opposisjonen

Bakgrunnen for den senere tids undertrykking av statsminister Hun Sens motstandere er de sterkt kritiserte og vagt formulerte lovene og lovendringene som kan sette både privatpersoner og grupper ut av spill.

Alarmklokkene begynte å ringe for alvor i juli 2017 da endringer i loven om politiske partier gjorde det ulovlig for partier å konspirere med enkeltpersoner «mot interesse til kongedømmet Kambodsja».

De vagt formulerte paragrafene i loven om foreninger og frivillige organisasjoner, og spesielt kravet til «politisk nøytralitet» for frivillige organisasjoner, har skapt stor usikkerhet blant mange sivile samfunnsgrupper som er kritisk til regjeringen.

Mange ser på regjeringens angrep på rettighetsarbeidere, journalister og opposisjonspolitikere delvis som et resultat av økt kinesisk innflytelse i kambodsjanske anliggender. Tidligere, da Hun Sen-regimet mottok det meste av utviklingshjelpen sin fra vestlige demokratier, lot det i det minste som om det tok hensyn til demokrati, menneskerettigheter og pressefrihet. Den kinesiske regjeringen stiller ikke tilsvarende krav.

KARTLEGGER OPPOSISJONEN. Comfrels Kim Chhorn mistenker at kinesisk innflytelse snart også kan gjøre seg gjeldende i sivilsamfunnet.

– Det er svært mange frivillige organisasjoner i Kambodsja. Men jeg tror at regjeringen har en liste over hvilke organisasjoner som jobber for menneskerettigheter, demokrati og landrettigheter, sier han, og legger til at regimevennlige organisasjoner som konsentrerer seg om for eksempel utvikling og helse sannsynligvis står på en annen liste.

– Nå kan Kina komme til Kambodsja og gi bidrag til frivillige organisasjoner som støtter regjeringen, sier han.

Kim Chhorn håper at internasjonale støttespillere vil fortsette å bidra til arbeidet for menneskerettigheter i Kambodsja.

– Hvis de ikke støtter oss, vil mange frivillige organisasjoner bli lagt ned, og samfunnet vil lide, sier han.

Fakta og tall

FOTO: EPA/MAK REMISSA

Antall år Hun Sen har sittet ved makten. Han er verdens lengst sittende statsminister.

30 år

Maksimumstraffen den tidligere opposisjonslederen Ken Sokha kan få dersom han blir kjent skyldig i landsforræderi.

118 Antall framtrepende opposisjonsledere som nektes å delta i enhver form for politisk aktivitet i Kambodsja i fem år etter oppløsningen av CNRP.

Prosentandelen av stemmer som CNRP fikk ved parlamentsvalget i 2013. Til sammenligning fikk CPP 48 prosent. Det kom en lang rekke beskyldninger om uregelmessigheter ved valget, både før og på selve valgdagen.

23 Antall «fanger av spesiell interesse» som blir fulgt tett av rettighetsgruppa Licadho, blant andre rettighetsaktivister, journalister og opposisjonspolitikere.

Frittalende folkehjelpere i Malm

For Walfred Andersson er ingen flyktninger eller innvandrere – de er tilflyttere. Begrepet flyktning har ingen positiv klang, mener fagforeningsmannen og lederen av Norsk Folkehjelp Malm.

KIRSTI KNUDSEN [tekst og foto]

Det spiller ingen rolle om du er syrer som har flyktet fra krigen, polsk arbeider på Fosdalen AS eller datter i den svenske familien som har flytta hit til den trønderske bygda femten mil nord for Trondheim. Alle har bruk for omsorg og bli ønsket velkommen, mener Walfred.

Familien Andersson har en finger med i spillet i det meste som gjelder tilflytterne i Verran kommune, enten det er å skaffe juridisk bistand til en etiopier som står i fare for å bli kastet ut av landet, samle inn varme klær til barnefamilier eller ordne opp med altfor dyre husleier.

– Det er knallhardt når en mann som har jobba ti år i Norge blir kasta ut, særlig når familien har et nytt barn på vei. Han var en virkelig ressursperson for Norsk Folkehjelp her i Malm. Men han har oppholdt seg ulovlig i landet, ser det ut som, og da er det vel ingen vei tilbake. Men trist er det. Og den søramerikanske familien på seks som har vært her i 20 år og nå blir mora hivd ut og må reise fra ungene. Hva er det vi holder på med?

Nå har Walfred og kona Heidi også steppet inn som besteforeldre for en liten eritreisk gutt på halvannet år som bor alene med mamma. Hver torsdag henter de ham i barnehagen så mammaen får et pustehull. Så møtes de alle på det ukentlige Folkevenn-treffet til Folkehjelpea.

Klasse mot klasse. Malm har i underkant av 1300 innbyggere og er administrasjonss-

ter i Verran kommune, innerst i Trondheimsfjorden. Stedet ble bygd opp rundt Fosdalens bergverk etter funnet av jernmalm på begynnelsen av 1900-tallet. Gruva er Nord-Europas dypeste, og driften varte til 1997. Det var hit Walfreds svenske besteforeldre kom på slutten av tjuetallet. Etter å ha vært rallar på Nordlandsbanen fikk bestefaren arbeid i gruva.

– Svenskene ble sett på som flinke gruvearbeidere. De var også syndikalister og gode på organisering, og de fant seg ikke i hva som

TRAVLE DAGER: For Heidi og Walfred Andersson er dagene fylt av folkehjelpsaktiviteter. Men de syns de får tifold tilbake.

helst. Da ble det streik, sier Walfred, som begynte i gruva i 1973. Han ble med i fagforeningsstyret året etter, og ble hovedtil-litsvalgt i 1991. Nå er han klubbleder for 320 polske sveisere og platearbeidere ved Fosdalen AS som leies ut over hele Norge men er ansatt i bedriften. Alle er selvfølgelig organisert.

Fagforeningslederen erfarte tidlig at det var klassetilhørigheten som var viktigst – ikke nasjonaliteten.

– Fra gammelt var Malm-samfunnet delt, forteller Walfred, – det var arbeidere mot funksjonærer. Alle boligene var bygd av bergverket. Arbeiderne bodde i strøket som ble kalt Korea og funksjonærene bodde i Malm-lia. Eller Latterlia, som det het på folkemunne, smiler han.

Mens forsøket på å latterliggjøre funksjonærstrøket er en opplagt forklaring på dette kallenavnet, fins det flere teorier om Korea-navnet, ifølge Walfred.

– En av dem er om mannen som kom hjem og lette etter kona si som han mistenkte for å ha seg med en annen. «Kor e a,» spurte han sint. Men jeg tror det bare er en artig historie. Det er nok mer sannsynlig at navnet har sammenheng med Koreakrigen og 'krigen' i arbeiderstrøket, med misunnelse, uenighet og sjalusi, sier han.

Solidaritet krever handling. Malmbyggen lærte også tidlig at det var viktig å stå sammen og være innbyrdes solidariske.

– Empatien med kompisene kom hjemmefra. Faren min var mye sjuk, og vi hadde dårlig råd.

Solidaritet er et fint ord. For meg betyr det først og fremst at du er i stand til å sette deg inn i andres situasjon og problemer. Men følger vi ikke opp med konkret handling, skjer det jo ikke noe. Vi må bruke tid og penger på dem som har det verre enn oss. Av og til kan

SAMLER SYKLER: Gamle sykler blir som nye. Walfred Andersson benytter enhver anledning til å skaffe store og små tilflyttere i Malm det de kan ha bruk for.

bare et smil være nok til at noen føler seg litt bedre, sier han.

– Jeg er overbevist om at solidaritet aldri går av moten. Men den forvitrer i Norge, så det er viktig å passe på. Det har blitt 'meg og mitt'. Jeg hører mange fine festtaler, men vi glømmer fort i hverdagen. Sylvi Listhaug er et eksempel på en som er god til å prate, men det er håpløst å bruke populisme for å kue folk som trenger hjelp. Nå er jeg ikke ute etter Listhaug som person – det er dette politiske synet vi må få stoppa.

Stikker hodet fram. Familien Andersson har vært aktiv i Norsk Folkehjelp siden 2004. På slutten av fjoråret fikk de Verran kommunes kulturpris for sin innsats. Men ikke alle malmbygger er like fornøyd med deres engasjement for de 130 tilflytterne som nå er bosatt.

– Folk flest er reale, men det er jo noen som ikke liker flyktninger og asylsøkere. Jeg

tenker ofte på nordmennene som dro til Sverige under krigen. Når noen av de gamle her klager over at vi tar imot for mange, syns jeg de er ganske historieløse. Men jeg holder nå på med mitt uansett. Og jeg vet at den dagen Heidi og jeg får problemer, er det det mange som stiller opp. Vi har mista noen venner på grunn av arbeidet vårt, men vi har fått 130 nye, pleier jeg å si.

For Walfred handler det om å bry seg. Uansett om du er Folkehjelper eller ikke – er du malmbygg er det viktig å være en positiv talsmann for bygda, snakke godt om folk, unne naboen din å lykkes.

– Men det dreier seg også om å ta diskusjonen når det er nødvendig. Det er spennende med motbør. Jeg prøver å holde diskusjonene på et saklig nivå, men det er ikke alltid jeg får det til, smiler han, før han blir alvorlig: – Se bare på Syria: Tenk om det gjelder deg og familien. Barn og barnebarn som

blir bombet og husløse. Skadet og drept. Det er vel ingen fra storbyen Damaskus som frivillig vil flytte til lille Malm? Jeg blir så indignert. Det er viktig å møte innvandringsmotstanderne med saklige argumenter. Samtidig er det bra å ha litt tjukt skinn. Legger du hodet på hoggestabben, er det alltid noen som vil hogge. Jeg kan nok være litt kvass. «Jeg syns det er for mange politikere i kommunen som ikke har baller,» uttalte jeg en gang til avisa. Da ble Heidi irritert. Men jeg har for vane å snakke rett fra levra til alle. Det er ikke alle som syns det er greit, men jeg pleier å si at det er likar å skit seg ut enn å få forstopnels.

Store og små oppgaver. Når tilflytterne kommer til Verran er det kommunen som er ansvarlig for introduksjonskurs, språkopplæring og bolig; resten tar stort sett Norsk Folkehjelp seg av. Heidi og Walfred kjenner ►

PROFILER: Walfred Andersson

ALLIDRETT: Fra venstre: Esraa, Navros, Nisrin, Heva og Sidra er ivrige deltakere i allidretten som Norsk Folkehjelp Malm arrangerer hver onsdag.

alle og kan navnene på dem som deltar i folkehjelpsprosjektene – store som små. De besøker de fleste nye og deltar i bursdager og skoleavslutninger. De har månedlige møter med flyktningtjenesten og rektor på skolen. Hvis det oppstår konflikter mellom norske og tilflyttede ungdommer, er Walfred med i skolens konfliktråd, på vegne av tilflytterfamilien. Og ikke minst er de med på alle kontraktskrivninger om nye boliger.

– Før 2015 kostet det mellom 3000 og 4000 kroner måneden å leie en bolig her. Da ankomstene til Norge økte i 2015 gikk husleiene opp til mellom 7000 og 8000 kroner. Tilflytterne var så glad for å få et sted å bo at de bare skrev under. Nå har vi fått kommunen til å reforhandle kontraktene, og leia har gått ned med 1900 kroner, sier Walfred fornøyd.

Han kan også fortelle om konflikter mellom tilflytterne. Mellom dem som i utgangspunktet var rike og fattige. Og om mennene som ikke ville spille fotball mot damer og derfor gikk sin vei i sinne.

– Jeg er lang å trekke opp, men da kokte det over. Vi fikk på plass en tolk og fikk ordna opp i det. Så skal det sies at det også er mange menn som syns det er fint med likestillingen i Norge – det er nesten ikke til å tru. Og flere engasjerer seg i Folkehjelpa. Nå har vi to fra Eritrea i styret; de har blant annet ansvaret for volleyballen på søndagene.

– Vi har jo også dem som ikke deltar i noe, folk med psykiske problemer som ikke orker å være med. En syrisk familie mista 30 familiemedlemmer i et bryllup. De skulle dra med to busser. Så smalt det i den ene mens de andre sto og så på. Vi prøver å fange inn dem som ikke er med på noen aktiviteter, men vi bør også tenke over hva de har i bagasjen, de som kommer hit, av erfaringer og vonde opplevelser.

Familiemannen. Ekteparet Andersson har holdt sammen i snart 45 år. Tre barn og åtte barnebarn fra 7 til 21 har det blitt. Svigerfar bor i underetasjen. Men det var ikke opplagt at det skulle bli de to.

– Det var dem som reagerte på at Heidi

og jeg var i lag. Ho vokste opp i en funksjonær familie i Latterlia. Vi traff hverandre gjennom en revy på ungdomsskolen, og jeg syntes ho var ei real dame. Etter et halvt år med en kamerat som var med og plystra – wingman heter det vel nå – ble det oss.

Walfred kan etter eget utsagn være i overkant entusiastisk, og det skjer stadig noe nytt i kommunen som han vil være med på. Heidi henter ham ned. Men hun har mye pent å si om mannen sin.

– Han er litt bortskjemt og vant til få det som han vil. Men han har blitt bedre med årene, og ser ikke alt fullt så svart-hvitt. Så er han raus, ærlig og åpen, alltid på de svakere side, utrolig glad i familien sin og litt myk. Flink til å hjelpe andre og til å finne alternativer og løsninger på problemer.

De er enig om at de har et godt liv, selv om det av og til kan bli litt vel travelt.

– Vi får så mye tilbake. Gleden over å lykkes med å gjenforene en familie. Hjelpe enslige mødre. Da vi var unge hadde vi slektning-

ger – onkler og tanter – som stilte opp. Mange innflyttere har ingen. En eritreisk dame her jobber og sparer til bil og leilighet. Med mye forsakelse. Jeg er imponert over mange tilflyttere. Og så har vi fått det så mye varmere og triveligere her. Vi har til og med begynt å helse i handa – det har vi da aldri hatt for vane, ler Walfred.

Den lille forskjellen. Ifølge Walfred er det 20 malmbygg og 53 barn i Verran kommune som lever under fattigdomsgrensa.

– Det er ingen som trenger å være fattige i Norge; det skyldes dårlig fordeling, sier han bestemt. – Men vi kan i alle fall komme inn og forsøke å utjevne urettferdigheten så godt vi kan. Et lite eksempel er at rådmannen ville at vi skulle ta egenandeler av tilflytterne på arrangementene våre. Det ble det ikke noe av.

Gjennom vedprosjektet forsyner Norsk Folkehjelp Malm ti familier med ved gjennom vinteren. Men de må sjøl være med og jobbe.

Folkevenner i full fart

Ballen fyker over golvet og små føtter går som trommestikker etter. I ett hjørne står rockerne med hver sin ring. I et annet briljerer unge turnere på tjukkasmatta med sine saltomortaler. Det er allidrettskveld i Norsk Folkehjelp Malm.

Allidretten er en del av Folkevenn-prosjektet og er et tilbud til unger opp til ti år. Akkurat denne kvelden foregår det også noe ordentlig klin i garderoben. Stikkordet er slim.

– Slim er populært på skolen, og vi syns at det er en god idé at også barna på allidretten skal få det. Aller morsomt er det å lage det sjøl, sier Mia Linnea Andersson. Trettenåringen er ungdomskontakt i Malm-laget og hjelper til ved alle treff og aktiviteter laget har.

– Det er nesten som å være ungdomsleder, men jeg er for ung til å ha det ansvaret alene, så jeg får hjelp fra styret, sier hun. – Hovedoppgaven min er å få med ungdom. Det er ikke alltid så lett, men jeg vil vise at det er artig å være med. Målet er å bygge et lokalt lag av Solidaritetsungdom.

MANGE TILBUD TIL UNGDOM. Unge tilflyttere på Malm får tilbud om mange aktivi-

teter: Sykkeltrening, ski, turer og konferanser. Hver uke inviterer Malm-laget tilflyttere og lokalbefolkning til Folkevenn-treff.

– Kortspill og brettspill er populært. Og quiz. Noen ganger snakker vi bare sammen. Og så feirer vi bursdager for dem som har liten plass hjemme. En gang i uka er det også fotball- og volleyballtrening. Og nå skal vi kjøpe båt så vi kan dra ut og fiske!

Selv har Mia vært på Utøya med Solidaritetsungdom, og i april var hun på konferanse på Sørmarka. Ryktene forteller at hun vant vervekonkurransen.

– Hva forteller du ungdommene du prøver få med deg?

– Jeg sier at de får møte flinke og kunnskapsrike folk og lære mye. At de får bli med på konferanser og turer med andre ungdommer. Og at de får vite hvordan folk i land med krig eller konflikt har det.

Slimseansen er over og primus motor Mia sørger for at alle rydder etter seg. Så er det ut til fotballtrening.

– Flere av ungdommene som har begynt her har fortsatt i lokale fotballag. Målet er også å få med flest mulig unge til videre aktiviteter i Folkehjelpa. Jeg vet nemlig at det er lett å bli veldig engasjert hvis du først blir hekta, smiler hun lurt.

Unntaket er enslige kvinnelige forsørgere som får ved selv om de ikke deltar i prosjektet. Rettferdig det også, mener Walfred. Yte etter evne ...

– Det er mange som bare snakker om hvor mye flyktninger og asylsøkere koster oss. I realiteten er det tilflytterne som berger budsjettet her i Verran kommune hvert år. Tilskuddet fra IMDi ga oss 7,5 millioner i overskudd i fjor. I Rælingen går alt tilbake til flyktningtjenesten og brukes på tilflytterne. Det må vi få til her i kommunen også.

Familien Anderssons eget regnskap går også i pluss.

– Ikke i penger, altså, men når vi regner hva vi får tilbake på andre måter. Men det kommer vel en dag da Heidi og jeg også må gi oss, så det gjelder jo å få noen som kan overta. Målet på lang sikt er å legge ned hele Folkevenn-prosjektet den dagen alle klarer seg sjøl. Men det er nok fremdeles et godt stykke vei å gå før vi kommer dit, sier Walfred.

SLIM: Ungdomskontakten Mia Linnea Andersson er primus motor i slimproduksjonen. Nisrin følger ivrig med.

Mandals mangfold

Syreren Ziad Altaha samler et mangfold av lokalbefolkningen på Norsk Folkehjelp Mandals populære internasjonale kafé. Etter at han ble valgt til leder har lokallaget blomstret opp.

BETZY A. K. THANGSTAD [Tekst og foto]

Mandal bader i sol denne lørdagsettermiddagen i april. Våren har endelig kommet, og den hvite broen over sundet skinner så skarpt i sollyset at solbriller er et must. Jeg er på vei til Norsk Folkehjelp Mandals internasjonale kafé. På balkongen av et kritthvit sørlandshus der en banner med Norsk Folkehjelp vaier i vinden, vinker Ziad Altaha og Rune Engeset meg velkommen.

– Nå har du kommet til Adolph Tidemanns barndomshjem, sier Rune Engeset med et bredt smil. Han er en av veteranene i Norsk Folkehjelp Mandal.

I disse norske omgivelsene har den syriske flyktningen Ziad Altaha funnet seg godt til rette. Sammen med både syrere og nordmenn i styret har Ziad blåst nytt liv i lokallaget. Da han ble valgt til leder for to år siden, hadde laget ligget brakk i noen år.

INTERNASJONAL KAFÉ: Ziad Altaha før han ønsker forsamlingen velkommen til Norsk Folkehjelp Mandals internasjonale kafé.

KYLLINGFAJITA: Mohamed Jabali har stålkontroll på fajita-steking.

KYLLINGFAJITAS PÅ MENYEN. Ziad farter lydløst rundt i lokalet. Snart kommer en hel klasse fra Hald Internasjonale Senter, en skole i tverrkulturell forståelse og internasjonalt arbeid. I tillegg til klassen sitter flere fra lokalbefolkningen rundt bordene, noen fastgjengere. På programmet står et innlegg om ulikhet ved Vibeke Wærn, daglig leder i Marnardal Frivillighetssentral, og en presentasjon av Norsk Folkehjelps internasjonale solidaritetsarbeid.

Ute på det velutstyrte kjøkkenet henger styremedlemmene Abdulsalam Kazzaz og Mohamed Jabali sammen med Mette Mari Hallingstad i så svetten siler. Gjestene skal få nyte kyllingfajita. De tre tar seg tid til å smile foran kamera, bak et bord med 24 tallerkener, dandert med sylteagurk, tomat og dressing. Nå gjenstår noen pommes frites og selve fajitaen, som Mohamed steker.

GLADE FOLKEHJELPERE: Fra v. Ziad Altaha, Morten Eke

– I dag har vi en litt uvanlig sammensetning, med Hald fagskole, sier Morten Ekeland, også han styremedlem i Norsk Folkehjelp Mandal.

–Men vi pleier å fylle opp lokalet med 40–50 stykker. I dag er folk tradisjonelt ute og pusser båt. Så oppmøtet er bra.

–Vanligvis kommer ikke så mange unge, sier Rune, som har slått seg ned ved bordet vårt.

Fajitaene flyr unna på rekordfart, og gjestene legger ut bilder av herlighetene, seg selv og medlemmer i lokallaget på Instagram.

land, Abdulsalam Kazzaz, Ali Al-Hatim, Mette Mari Hallingstad, Judith Seland Nilsen, Mohamed Jabali, Ella Abrahamsen og Rune Engeset.

Ungdommene og resten av gjestene takker pent for seg før de går ut i vårsolen.

HØY DANSEFAKTOR. Morten forteller at lokallaget for 20 år siden også hadde høy aktivitet med vekt på funksjonshemmede og eldre. Så gikk det nedover. For tre år siden fikk han telefon fra administrasjonen. Norsk Folkehjelp ville gjerne få fullt i lokallaget igjen.

– Så valgte vi et interimstyre for et år. På årsmøtet i 2016 ble Ziad vår leder, og etter det har antall aktiviteter eksplodert, sier

Morten og forteller at de samlet 90 gjester på kurdisk aften, med høy dansefaktor ute i hagen.

Ifølge Morten er den gode integreringen i Mandal et resultat av at de jobber sammen med syrerne.

– Vi kan ikke lage arrangementene for de. Siden vi har fått flere syrer inn i styret har de eierskap til aktivitetene. Tidligere kom de ikke. Nå er jeg enda sikrere på at tilnærmingen er god. Vi driver med integrering, ikke assimilering, påpeker Morten.

Rune føyer til at de også tilbyr rene familieaktiviteter, som å dra på utflukter.

– Gjerne steder med særpreg, som Lindesnes fyr. I tillegg til den flotte utsikten har stedet en diger fjellhall som huser et kystkulturmuseum.

Flere av flyktingene som kom til Mandal har bosatt seg i kommunen.

– Vi ville at Mandal skulle bli en selvboستingskommune, poengterer Morten.

– Flere har valgt å bli boende, og de er veldig aktive. De hadde jo allerede nettverk.

LODD: For første gang får gjestene vinne gavekort ved å kjøpe lodd.

Så selvbosetting er en suksess, det sier kommunen også.

FRIVILLIGHET UTEN GRENSER. I Mandal kjenner frivilligheten ingen grenser. Ifølge Morten flyter de forskjellige organisasjonenes aktiviteter over i hverandre: Røde Kors, KIA [Kristent

ADOLPH TIDEMAND: Ziad Altaba og Rune Engeset fra Norsk Folkehjelp Mandal på balkongen til Adolph Tidemands barndomshjem.

Interkulturelt Arbeid], Refugees Welcome, Frivillighetssentralen og Norsk Folkehjelp.

– Det er mye gøyere å gjøre ting sammen. Kanskje vi burde si at det der var vårt arrangement, men det er størrelsen som teller, understreker Morten, før han kaller på Ziad som holder på å rydde av bordene etter arrangementet.

Ziad bekrefter at han begynte som frivillig for å snakke på vegne av flyktningene.

– Da jeg kom til Norge, brydde mange gode folk seg om oss flyktninger. Men de snakket på vegne av oss. Hvorfor snakker vi ikke for oss selv? tenkte jeg. Det er vi som vet hva vi egentlig trenger.

Syreren, som kommer fra bygden Job Al-Nashama utenfor Aleppo, ble inspirert av frivilligheten i Norge.

– I hjembygden min kjenner alle hverandre. Vi er vant til frivillig arbeid, til å hjelpe hverandre. Da jeg kom hit var det lett å engasjere seg. Min bakgrunn hjalp meg mye. Navnet på bygden betyr 'de generøse' på norsk, sier han med et halvt beskjedent halvt stolt smil.

TØFF REISE. Når Ziad så engasjert forteller om hvor glad han er for å jobbe som frivillig i Mandal, er det lett å glemme hans strabasiøse flukt fra Syria. Her er kortversjonen: Som student i engelsk litteratur ved universitetet i hovedstaden Damaskus måtte han

MATEN ER KLAR: Mohamed Jabali, Abdulsalam Kazzaz

ta et valg: Bli hanket inn i militæret etter endte studier, eller flykte. Valget var enkelt. Han ville ikke drepe sine egne landsmenn. Men hvordan komme seg vekk? En gjest ved hotellet der han jobbet, hjalp han med penger for å komme seg til Istanbul. Etter to år reiste han til Izmir og dro med båt over til den greske øyen Chios. Via Kavala kom han seg med tog og til fots til Makedonia, Serbia, Ungarn, Østerrike og Tyskland. Der havnet han i en leir, men var fast bestemt på å dra til Norge. Han flyktet til Berlin, og tok seg derfra med tog via Danmark og Sverige til Oslo. 16. september 2015 begynte hans nye liv.

Da Ziad ble styreleder i Norsk Folkehjelp Mandal, hadde han ennå ikke papirene i orden. Men raskt begynte han å organisere frivillige aktiviteter, ikke bare i Norsk Folkehjelp. Også Røde Kors, SV og flere grupper som Refugees

og Mette Mari Hallingstad rett før fajitaene får plass på fatet.

Welcome nyter godt av Ziads generøse gjennomføringskraft. Ikke så rart han ble kåret til Årets Mandalitt 2016.

Men når de syriske mandalittene danser, står Ziad på sidelinjen.

– Jeg danser ikke, jeg lager ikke mat, men jeg er engasjert. Noen kaller meg en brobygger, sier Ziad.

– Du får ting til å skje?

Før Ziad rekker å svare, skyter Rune inn fra sidelinjen: – Det kan jeg bekrefte. Noen må sørge for at ting faller på plass.

ETFRIITLAND. Syrereren synes han har vært heldig. Han jobber i et fritt land, som to-språklig assistent i barnehage.

– Jeg er veldig glad for det. Jeg har ikke jobbet med barn før, så jeg vil utdanne meg som barnehagelærer på Universitetet i

Agder. Men jeg må lære mer norsk først! Han elsker friheten i Norge.

– I Syria har de bare ett parti. Det er så godt å se at folk i Norge kjemper for folks beste, om de er på høyresiden eller venstre i politikken. Det er demokrati, det er frihet, fastslår Ziad.

– Vil du noen gang dra tilbake til Syria?

– Jeg har lyst å komme tilbake som gjest. Jeg har mitt liv her nå. Jeg har kommet så langt at jeg ønsker å bli værende i Mandal.

– Men kanskje jeg kan dra til Syria i regi av Norsk Folkehjelp?

Aktivitetene til Norsk Folkehjelp Mandal er finansiert av IMDI og Gjensidigestiftelsen.

Nytt styre i Solidaritetsungdom

På Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdoms årsmøte 18. mars, ble det valgt nytt styre. Leder Philip Rynning Coker ble gjenvalgt for et nytt år

Det nye ungdomsstyret har gjennomført sitt første styremøte som de brukte til å bli godt kjent med hverandre. Det var også viktig å kartlegge hva alle i styret liker å jobbe med og hvilke forventninger de har til styreperioden. Alle er forberedt på hardt arbeid, men det er også viktig å ha det gøy. Det første styremøtet ble også brukt til opplæring i styrearbeid og gjennomgang av styringsdokumenter.

Årets hovedtema er *Et større og sterkere Solidaritetsungdom* og rekruttering av nye medlemmer vil være en viktig aktivitet for å nå målet.

De nye styremedlemmene er:

- **Leder:** Philip Rynning Coker, NF Solidaritetsungdom Bislett
- **Politisk nestleder:** Camilla Boyle, NF Solidaritetsungdom Nidaros
- **Organisatorisk Nestleder:** Aasmund Skjetne, NF Solidaritetsungdom Blindern
- **Styremedlem:** Rahil Al Daraji, NF Kongsvinger
- **Styremedlem:** Thea Tveter Lysvik, NF Solidaritetsungdom Bislett
- **Observatør fra Fagbevegelsen:** Aleksander Dyrnes [NTL Ung]
- **Vara:** Per Kristian Torp, NF Solidaritetsungdom Blindern
- **Vara:** Ammal Al Haj, NF Solidaritetsungdom Blindern

PUST I BAKKEN: Thea [på bakken], Ammal, Per Kristian og Rahil tar en pause på årets første styremøte for solidaritetsungdom.

– Vi gir oss aldri

Brudd på menneskerettighetene og forfølgelse av den politiske opposisjonen i Honduras har eskalert de siste månedene. Bønder som kjemper for å få tilbake jorda si blir møtt av tungt bevæpnet militære.

SISSEL FANTOFT (tekst og foto)

Situasjonen i Honduras har blitt dramatisk tilspisset etter at Juan Orlando Hernandez ble gjenvalgt som president 26. november i fjor, et valg det er påvist store uregelmessigheter rundt.

– Folket i Honduras reiser seg og protesterer av ren nødvendighet. De gjør motstand til tross for at de løper en stor personlig risiko, sier Leonel George fra paraplyorganisasjon COPA, som representerer småbønder i Aguán-dalen.

– Her blir bøndene fordrevet fra eiendommene sine, og lederne deres blir forfulgt og drept. Aksjoner for å vinne tilbake jorda blir møtt med vold fra politi og militære, og all motstand blir betraktet som kriminell, sier han.

Mange bønder har arrestordre på seg for å ha deltatt i protestaksjoner, og har måttet flykte.

– Flere bygder er omringet av militære og private sikkerhetsselskaper. Militariseringen har bare tiltatt, og soldatene befinner seg inne på storgodsene for å true småbøndene, legger han til.

PERSONLIG RISIKO. Sammen med advokat Martin Fernandez fra menneskerettighetsorganisasjonen MADJ var Leonel George i mars i Norge for å søke støtte til motstandskampen.

LESER APPELL: Martin Fernandez [t.v.] og Leonel George, fikk se intervjuet de hadde levert på e-post til forrige nummer av Appell, da de besøkte Norge.

– Det er viktig å komme med førstehånds informasjon slik at folk forstår at det bildet myndighetene forsøker å gi er falskt. Derfor reiser vi rundt og besøker organisasjoner, grupper og personer som er villig til å lytte, og som kan viderefremme det bildet vi har av situasjonen i Honduras til enda flere, sier han.

Duoen besøkte Trondheim, Bergen og Oslo mens de var i Norge, og var også i Tyskland, Belgia, Irland og Spania mens de var i Europa.

– Med en slik reise løper vi definitivt en risiko, fordi myndighetene ser på oss som profilerte personer i motstandsbevegelsen og ønsker å stoppe våre aktiviteter med alle midler. Som alle andre honduranere i opposisjon, er vi sårbare, sier George.

Martin Fernandez har måtte forlate Honduras femten ganger på grunn av drapstrusler. Tre av MADJs medlemmer er drept.

– 38 personer i motstandsbevegelsen er dokumentert drept siden valget i fjor, og mør-

ketallene er sannsynligvis store. I forlengelsen av at myndighetene har kriminalisert alle protester har det oppstått mye vold. Heldigvis erklærte FN i mars at de anser myndighetene som ansvarlig for disse drapene, sier han.

BLINKES UT OG FORFØLGES. Utvinningsindustrien i Honduras har stor makt, og mer enn 30 prosent av landet eies av private selskaper. Urfolk og småbønder blir drevet fra gård og grunn, og protester blir hardt slått ned på: I løpet av de siste seks årene har 120 menneskerettighets- og miljøaktivister blitt drept i Honduras. Korrupte myndigheter spiller på lag med investerings-selskapene. Og rettsvesenet tar parti for myndighetene.

– I områder hvor innbyggerne har vedtatt at større prosjekter ikke skal gjennomføres, blir menneskerettighetsaktivister blinket ut, identifisert og utsatt for trusler og forføl-

FAKTA

- Republikken Honduras ligger i Mellom-Amerika og har ni millioner innbyggere.
- I 2009 ble den demokratisk valgte presidenten Manuel Zelaya styrtet i et kupp, og en de facto-regjering ble innsatt. Dette førte til en politisk og sosial krise i landet som har vedvart siden.
- I 2013 vant Juan Orlando Hernandez presidentvalget, og før valget i november 2017 sørget han for å endre grunnloven slik at han kunne gjenvelges som president.
- Uavhengige valgobservatører meldte om store uregelmessigheter ved valget, og etter at Hernandez ble utropt til vinner brøt det ut massive protester og demonstrasjoner over hele landet.
- Myndighetene svarer på urolighetene med økt militarisering og forfølgelse av politiske opposenter.
- Samtlige av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner i Honduras har blitt utsatt for vold, sabotasje og trusler.

KILDER: WIKIPEDIA, APPELL 1/2018

gelse. Selskapene som ønsker utbygging vinner – det er pengene som rår, sier Fernandez.

Den viktigste årsaken til at bøndene sier nei til kraftutbygging er at det vil stanse vanntilførselen deres.

– Ett eksempel er utbyggingen av et kraftverk ved elva Gilamoto i kommunen Arizona. Der er fem aktivister navngitt og utpekt av myndighetene som kriminelle fordi de kjemper mot utbyggingen som vil stanse vanntilførselen til 30 00 mennesker, forteller han.

En av de fem er ordføreren i området.

– Målet deres er selvsagt å få ham avsatt, siden han kjemper sammen med motstandsbevegelsen. Dette er bare ett eksempel; det finnes en rekke lignende tilfeller rundt i Honduras. Det er en evig kamp, og rettsvesenet trenerer sakene slik at de trekker ut i årevis, sier han.

TÅREGASS: Mydighetene møter demonstranene i Honduras med vold.

NORSKE INTERESSER. 2. mars ble den tidligere militære etterretningsoffiseren David Castillo Mejia arrestert, mistenkt for å være bakmannen bak drapet på urfolkslederen Berta Cáceres for to år siden. Mejia er direktør i selskapet DESA, og Cáceres ledet protestene mot et demningsprosjekt DESA står bak.

– David Castillo Mejia er også direktør i energiselskapet PEMSA, som sammen med norske Norfund og Scatec Solar er prosjekteiere av solkraftverket Agua Fria i Honduras, forteller Fernandez.

Scatec Solar er operatør for kraftverket, mens Norfund står for monitorering og evaluering underveis. Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) bidrar med garantier til Agua Fria-prosjektet.

– Det er viktig at norske myndigheter og selskaper følger med på hvem deres samarbeidspartnere i Honduras er. Press utenfra kan bidra til at myndighetene i Honduras i sterkere grad må slå ned på korrupsjon og ulovligheter, sier han.

INTERNASJONAL SOLIDARITET. Det internasjonale samfunnet kan bidra gjennom solidaritet med motstandsbevegelsen i Honduras, og gjennom økt press på de honduranske myndighetene, framhever George.

– Personer og organisasjoner kan skrive brev til våre myndigheter og erklære støtte til opposisjonen og motstandsbevegelsen. De kan også informere egne myndigheter om hvilken risiko vi som kjemper mot brudd på menneskerettigheter og forfølgelse i Honduras løper, sier han.

Både Fernandez og Leonel George tror imidlertid at det er langt igjen før Honduras blir et velfungerende demokrati.

– En liten elite sitter på makta og kriminaliserer alle som protesterer mot urettferdighet, korrupsjon og maktmisbruk. Men vi kommer ikke til å gi opp kampen, fastslår de.

COPA: Coordinadora de Organizaciones Populares del Aguán

MADJ: Movimiento Amplio por la Dignidad y Justicia

DESA: Desarrollos Energéticos SA

PEMSA: Desarrollador de Proyectos de Energía Eléctrica

DELTAKERLISTER: Guttene har lært om Bolivias kolonihistorie fra første benk og signerer på at de har vært tilstede.

Om å utdanne et folk

Veien til Pongo fra fylkeshovedstaden Cochabamba går oppover, oppover og oppover. Bilene klatrer langs de bratte fjellsidene i Andesfjellene på veier med hårnålssvinger. Noen ganger er veien så smal at møtende biler må vente i møtelommer. På den ene siden går fjellveggen rett oppover; på den andre stuper den ned flere hundre meter.

TORUNN AASLUND [tekst]

TORUNN AASLUND OG HÅKON ØDEGAARD [foto]

Etter et par timer flater veien ut, og på venstre side dukker det opp en liten husklynge. Vi er i Pongo, på toppen av verden – 4100 meter over havet.

Cochabambas avdeling av kvinneorgani-

sasjonen Bartolina Sisa har tatt oss med hit for å vise hvordan de jobber med medlemmene for å gjøre dem i stand til å drive organisasjonsarbeid til beste for sine lokalsamfunn, for urfolks rettigheter og for Bolivias framtid.

Bartolina Sisa er kvinneorganisasjonen innen bondeorganisasjonen CSUTCB (UNICA) og de samarbeider om å holde voksenopp-

læringskurs for en urbefolkning som historisk har blitt diskriminert og undertrykt. De har blitt tvunget til å leve i fattigdom, og mange av dem har ingen eller lite skolegang. På kursene blir det undervist i alt fra historie og kultur til data og økonomi. Kursene er lagt opp på flere nivåer med stadig mer avansert innhold.

KVINNER FÅR SELVTILLIT. I forsamlingshuset ved siden av skolen er undervisningen i full gang. Her sitter folk i alle aldre, kvinner og menn, og lytter til et foredrag om Bolivias tidlige kolonihistorie. Noen unggutter på første rad kniser, mens de voksne følger med og noterer.

Dustina Choque har vært travelt opptatt med å organisere dagens opplæring, og under foredragene passer hun på at alle har godt med kokablader å tygge på. Bladene demper de negative virkningene av å oppholde seg i så store høyder. Dustina har deltatt på mange kurs, og de motiverte henne til å gjøre ferdig grunnskolen, som hun hadde sluttet på. Hun fullførte deretter også videregående skole.

– Da jeg var ferdig på videregående, tenkte jeg at jeg hadde lyst til å engasjere meg i voksenopplæringen, forteller hun. Hun er nå sekretær i regionen.

– Det er viktig for meg å få med flere kvinner, slik at de kan delta i samfunnet og få en stemme. Opplæring åpner først én dør, deretter mange dører til nye erfaringer. Mitt ønske er å hjelpe andre kvinner, slik at de kan oppleve det samme som jeg – økt selvtillit og kjærlighet til seg selv, familien og lokalsamfunnet.

UTDANNING OG TRADISJONER. Elias Cachetoribio har fulgt kursene i fire år. Fire kurs hvert år. Han har lært om jordbruksproduksjon, mor og barn-helse, kjønnsroller og ledelse. Han er også valgt til å ha ansvar for helse spørsmål i sitt lokalmiljø.

– Vi lærer mange viktige ting som påvirker helsa vår, sier han. – For eksempel lærer vi om amming og næringsstoffene som maten vi dyrker inneholder. Før brukte vi mye kjemikalier, i både grønnsakene vi dyrket og i fôret til dyra. Vi dyrket quinoa bare for salg,

UTDANNING: – Opplæringen vi får gjennom Bartolina Sisa og Unica har lært oss å dyrke mat mer effektivt, forteller Elias Cachetoribio.

SELVTILLIT: Dustina Choque ble inspirert av opplæringen til å fullføre sin formelle utdanning også.

AVBREKK: De oppmøtte studentene suger til seg ny kunnskap fra foredragsholderen. Kurssamlingene fire ganger i året gir også et velkomment avbrekk fra hverdagen.

men nå har vi lært hvor næringsrikt det er, så nå spiser vi det også selv.

Elias forteller hvor viktig opplæringen i kjønnsroller og likestilling har vært.

– Tidligere fikk ikke jenter utdanning. Nå blir de sykepleiere og tannleger. Vi har mange godt utdannede damer her nå, ler han.

Elias fikk bare fem års skolegang da han var ung. Nå har han fått utdanning gjennom voksenopplæringen.

– Hele familien min har gjort det. Søsteren min har fortsatt med formell utdanning og blitt sykepleier, og alles liv har blitt mye bedre, sier han. – Du ser jo at store og små har møtt

opp til kurset i dag. Det er veldig interessant for oss når organisasjonene kommer hit for å holde kurs. Det er et avbrekk i hverdagen. De som kommer hit tar med seg kunnskapen og bringer den videre i sine lokalsamfunn.

– Utdanning har ingen grenser – og ikke vi heller så lenge vi vet hvordan vi skal ta vare på kulturen vår. Vi må fortsette å være stolt over tradisjonene våre. Blant annet må vi fortsette å bruke våre tradisjonelle klær. Barna skal få utdanning og studere, men vi må fortsette å dyrke jorda, ellers mister vi røttene våre, sier Elias.

BARTOLINA SISA: Gabina Coro har fulgt opplæringen i Bartolina Sisa fra lokale kurs til nasjonale samlinger. Nå er hun kommunestyrerepresentant i Arque.

Lokalpolitikeren

Gabina Coro har vært aktiv kommunepolitiker siden 2015. Hun er valgt for to år til. – Hvis folket vil, som hun sier.

Gabina sitter på huk utenfor forsamlingslokalet i Pongo. Undervisningen er avsluttet for dagen, og hun skal snart reise hjem. Hun er her for å holde kontakten med de sosiale organisasjonene som organiserer voksenopplæringen.

– Det var i Bartolina Sisa jeg bygde opp karrieren min, forteller hun, – og det er viktig for meg å fortsette å samarbeide med dem også i politikken.

Hun snakker lavt, men med autoritet. Hun beskriver seg selv som en fighter som liker å jobbe og lære. Hun har deltatt i slik voksenopplæring helt på toppnivå på nasjonalt plan.

ENESTE KVINNE. Gabina er eneste kvinne i et kollegium på sju kommunestyremedlemmer. De viktigste og vanskeligste oppgavene her er – som overalt ellers – å prioritere økonomien. Alle vil ha mer.

Gabina opplever ikke at det det er vanskelig å være eneste kvinne i kollegiet.

– Jeg har de samme evnene som dem, sier hun, – og den som er best, er den som er best forberedt. I grunnloven er vi like, og vi forholder oss til den, smiler hun.

Hun innrømmer likevel at hun har sett diskriminering, at menn prøver å undergrave kvinners selvtillit og få dem til å gråte.

– Men kvinnene var rett og slett ikke godt nok forberedt, sier hun bestemt.

TRE KULTURER. I provinsen Arque er det fem distrikter. Tre av dem er dominert av Kechua-folket, og to av dem av Aymara-folket. Alle snakker tre språk – kechua, aymara og spansk.

– Vi har tre kulturer. Vi kjenner hverandre igjen på klærne, forteller Gabina. – De har forskjellige mønstre og blomster.

– Det aller viktigste for meg som politiker er å ta vare på vår kultur, våre tradisjoner og våre språk, avslutter hun.

Vi hører duren av et småfly nærme seg. Flyet sirkler over oss i noen minutter før det forsvinner igjen. – Det er landeieren som har oppfattet at vi har fått besøk og kommer for å undersøke hvem som er her, forklarer Casimiro Beisago Clawre

mper for retten til jorda de vokste opp på

GJENOPPBYGGING: Casimiro Beisago Clawre viser oss rundt på en av gårdene de har bygget opp igjen.

TORUNN AASLUND [tekst og foto]

Vi er på besøk i bosettingen El Bid i den bolivienske regionen Santa Cruz. Den private landeieren i flyet over oss, har i lang tid utvidet landområdene sine ulovlig mot bosetningens områder. Casimiro Beisago Clawre, bosettingens talsmann, forteller at de har bodd på jorda i seks år og at de nå har organisert seg for å få skjøte på jorda og bekjempe landeieren.

– Vi har ikke fått skjøte ennå, men vi har

lov til å arbeide på jorda, sier han. – Alle her er født i dette området. Landeieren eide jorda før, men han brukte den ikke, så den ble beslaglagt.

Landområdet striden dreier seg om er på 100 hektar. Landeieren har 1000 hektar land igjen.

– Landeieren gjør alt han kan for å presse oss ut. Han har makt og penger, maskiner og til og med et fly. Vi har ingenting, bare macheter. Han truer oss og er voldelig. Han har også gått til sak mot oss, sier Clawre.

– Vi er 36 familier som er fast bestemt på å bli her, og dersom han vinner, vil vi alle sammen dø her.

ØKONOMISK LOKOMOTIV. Santa Cruz er den største provinsen i Bolivia, og på grunn fruktbar jord og rike forekomster av naturressurser er provinsen det økonomiske lokomotivet i Bolivia. Santa Cruz er den eneste provinsen der president Evo Morales' parti MAS er i opposisjon. Her har de nasjonalistiske høyrepartiene og de rike industri- og landeierne makta. ►

NY OVN: Filipa viser oss stolt rundt i huset hun og mannen har bygd opp igjen etter at det gamle huset ble revet av en rik landeier.

Provinsen er preget av mye politisk uro og vold som toppet seg i 2008, da motstanden mot Evo Morales' reformer for redistribusjon av jord og naturressurser utartet seg til opp-tøyer blant landets tidligere eliter.

Reformene innebar blant annet at de store landeierne måtte gi fra seg jord. Ingen private kan eie mer enn 5000 hektar land, og INRA, instituttet for jordbruksreform, ser til at overskuddsjord blir redistribuert til mennesker som faktisk vil dyrke jorda.

SLIK REDISTRIBUERES JORDA. Dersom et lite lokalsamfunn ønsker å få skjøte på et jordområde, må de organisere seg i grupper på mellom 50 og 120 medlemmer. Organisasjonen de danner må offisielt godkjennes. Deretter må jorda som de ønsker skjøte på registreres, slik at INRA kan finne ut om landet er tilgjengelig for redistribusjon. Etter en venteperiode på tre måneder, kan saken godkjennes eller avvises.

Juan Velasquez er juridisk rådgiver for landrettigheter i den nasjonale bondeorga-

GIR SEG IKKE: – Selv om vi blir truet, kommer vi ikke til å gi opp, sier Casimiro Beisaga Clawre.

nisasjonen UNICA. Han samarbeider med INRA for å identifisere hvem som skal få tildelt jord. Han forteller at landeierne prøver å beholde kontrollen over mer land enn de har lov til ved å overføre land til falske eiere.

– De store landeierne kan også gå rettens vei for å kreve jorda si tilbake, så prosessen med å beslaglegge jorda kan ta lang tid, forteller Velasquez.

– Vi har i tillegg store problemer med

utlendinger som kjøper opp landområder fra landeierne. Dette er områder som egentlig skal beslaglegges og redistribueres.

Velasquez forteller at når bøndene har fått skjøte på et jordområde, og skal flytte dit, finner de ofte utlendinger der som okkuperer jorda og beskytter seg med væpna gjenger. Private hærer er forbudt i Bolivia.

Når bøndene har drevet jorda i to år, kommer INRA inn for å evaluere om jorda faktisk blir dyrket. De som ikke gjør det, blir kastet ut.

KVINNER HAR RETT TIL EGEN JORD. Bolivias grunnlov fra 2009 sørger for bedre rettigheter til kvinner og kvinners selvstendige rett til jord. Albert Yambatuy Rios representerer INRA. Han forteller at de jobber målrettet med å sikre kvinners rett til jord.

– Ifølge loven skal jord registreres på både kvinnen og mannen i en familie, noe som styrker hennes rettigheter ved en skilsmisse. Det står også i loven at kvinnens navn skal stå først, og at enslige kvinner har selvsten-

BEKYMRET: Lokalbefolkningen i El Bid setter nå sin lit til at viseministeren for landsaker skal avgjøre konflikten deres fordel.

dig rett til land, forteller Alberto.

– Vi har 19 bosettinger her i Santa Cruz med totalt 350 familier der kvinnene eier jorda, forteller han.

LANDEIER REV NED BOSETTING. Konflikten mellom bosettingen El Bid og landeieren toppet seg i oktober 2016. Landeieren kom til bosettingen med 50 væpna høyreorienterte banditter og en buss full av politifolk. Han påsto at han hadde skjøte på jorda og en fullmakt til å kaste familiene ut.

– Vi spurte politiet om de hadde sett ordren, forteller Casimiro Beisago Clawre. – Da landeieren ikke kunne vise fram noen utkastelsesordre, bestemt politiet seg for å dra igjen.

Landeieren dro også, men etter to dager returnerte han med en beltebil. I mellomtiden hadde bandittene bodd i bosettingen. De fikk sove i husene, og bøndene ga dem mat.

– Da landeieren kom tilbake ble folk jaget ut av husene med stokker, og vi mistet alt vi eide. Til og med eldre mennesker ble banket

opp. Landeieren kjørte beltebilen over alle husene i bosettingen, men vi flyttet oss ikke, selv om vi var redde, sier Clawre.

UNICA SAKSØKER LANDEIEREN. Nå har bøndene i bosettingen fått hjelp fra UNICA, som har saksøkt landeieren.

– Vi mistenker at han har forfalsket skjøtet, og UNICA hjelper oss med alle papirer og dokumentasjonen vi trenger i saken, sier Clawre.

Bøndene venter utålmodig på at INRA skal fullføre prosessen slik at de kan få skjøte på jorda. Den endelige beslutningen om hvem som skal få bruke jorda ligger nå hos landets viseminister for landsaker.

– Bare han kan avgjøre dette nå, sier Clawre. – Vi måtte, ved hjelp av sosiale organisasjoner som UNICA, ta saken hele veien til hovedstaden La Paz.

Folket i El Bid har bygd opp husene sine igjen og føler at de har det bedre nå enn før. – Vi er stolt over at vi holdt stand. Vi måtte begynne helt på nytt, og nå arbeider vi på

UNICA og Bartolina Sisa

Den nasjonale bondeorganisasjonen [Confederación Sindical Única de Trabajadores Campesinos de Bolivia-CSUTCB] ble etablert i 1979, og er en av de største sosiale organisasjonene i Bolivia, med regionale og lokale avdelinger i hele landet. De jobber for å styrke folkelig organisering og sine medlemmers innflytelse i utarbeidelsen av lover og nasjonal utviklingspolitikk. Forvaltning av naturressurser som gass, jord og vann, urfolksrettigheter og styrking av demokratisk utvikling står sentralt. Bartolina Sisa er UNICAs kvinneorganisasjon. Den indianske bondebevegelsen støtter president Evo Morales og hans regjering. UNICA og Bartolina Sisa er Norsk Folkehjelps samarbeidsorganisasjoner i Bolivia.

denne jorda med glede, smiler Casimiro Beisago Clawre.

Eksplosiver truer stillehavsidyll

IDYLL: Palaus vakre strender kan skjule farlige eksplosiver.

Billedskjønne, tropiske Palau gjemmer eksplosive hemmeligheter under overflaten. De er en trussel for både miljø og utvikling.

HILDE SOFIE PETTERSEN [tekst]
NORSK FOLKEHJELP PALAU [foto]

Øystaten Palau i Stillehavet kan nok gjerne fungere som inspirasjon om vi skal fore-stille oss et paradys. Klimaet er tropisk og mange av landets rundt 340 øyer er atoller – koralløyer med grønne laguner.

– Jeg vet at mange dedikerte dykkere har Palau som et av stedene de må oppleve før de dør, sier Luke Atkinson, landdirektør for Norsk Folkehjelp i Palau.

Selv har han lite tid til dykking. Under idyllen ligger eksplosive rester etter andre verdenskrig og det langvarige og svært blodig slaget om Palau mellom amerikanske og japanske styrker.

MILJØBOMBER. Palau er ikke særlig tett befolket med sine under 20 000 innbyggere, og det rapporteres sjelden om skader som følge av krigens rester. Men eksplosivene er også en trussel for korallrevene og fiskene.

– Hvis folk kommer over noen av disse restene, lager de gjerne improviserte bomber som de bruker for å fange fisk. De kaster det

på sjøen for å 'bombefiske', sier Atkinson oppgitt. Han er bekymret for forurensningen som er en følge av alt som ligger begravd i jorda og under havets overflate.

– I en enkelt bombe kan det være mange miljøgifter som siver ut etter hvert som årene går. Og da snakker vi om den typen bomber som blir kastet i havet for å ødelegge ubåter. Den japanske marinen ble ødelagt i slaget om Midway, og japanerne gjenbrakte ammunisjonen som improviserte landminer slik at amerikanerne ikke skulle kunne lande trygt i Palau, forteller han.

Den nå 74 år gamle krigshistorien definerer arbeidshverdagen til Atkinson og hans team på 16 lokalt ansatte, som jobber i tett samarbeid med den lokale sikkerhetsmyndigheten. Japanerne lagret store mengder

ammunisjon og gravde seg inn i huler på Palau-øya Peleliu. De forventet et kort slag og snarlig seier, men tapte etter flere måneders kamp hvor tusenvis av liv gikk tapt på begge sider. Nøyaktig hvor mange bomber, miner og andre eksplosiver som ligger igjen, er det ingen som vet.

– Siden vi startet ryddearbeidet i januar 2017 har vi fjernet over 14 000 gjenstander, forteller Atkinson.

ET KRITISK TIDSPUNKT. Det pågår nå en oppdatering av infrastruktur på Palau. Vann- og kloakkrør graves opp og ned, veier bygges og repareres.

– Når de graver finner de eksplosivene som ligger nede i bakken. Ryddeprosjektet vårt startet på et kritisk tidspunkt, sier Atkinson.

Han forteller at det er stor vilje blant ulike selskaper for å investere i Palau nå. Fiskeri og turisme er de viktigste levebrødene for øystatens innbyggere. Særlig i turistindustrien er det mange som ser gode muligheter for å ekspandere. Med det følger også graving i jorda, og bare en meter ned kan det smelle.

– Vi forsøker å jobbe systematisk ut fra den kontamineringen vi kjenner til. Flybomber som veier 50–500 kilo er aldri lett å uskadiggjøre. Når noen graver og nærmer seg 1944-nivået, må vi passe på så det ikke går galt. Det som ligger under veier og sement får vi ikke fjernet nå, men vi deler informasjonen vi sitter på slik at framtidige utviklingsprosjekter er bevisst på farene og at eksplosivene må fjernes før videre utvikling kan skje, forteller Atkinson.

FINANSIERES AV USA. Norsk Folkehjelp har vært til stede i Palau siden 2015, men det skulle ta over ett år før ryddearbeidet kom i gang.

– Folk her så ikke nødvendigvis behovet for minerydding. Vi er avhengig av folks tillit for å få kartlagt hvor det finnes eksplosiver. Vi er nødt til å bygge opp en lokal strategi og jobbe med bevisstgjøring. Vi jobber sammen med den nasjonale sikkerhetsmyndigheten slik at den på lengre sikt skal kunne ta hånd om det som gjenstår på egen hånd, sier Atkinson.

Prosjektet finansieres av amerikanske myndigheter.

– Uten støtten fra USA hadde dette vært vanskelig å få til. Folk her på Palau har vært ofre for global krigføring. Nå er de takknemlig for at restene etter krigen fjernes.

BOMBE UNDER SEMENTEN: Når det graves i bakken på Palau, kommer restene fra krigen frem. Da må Norsk Folkehjelps lokalt ansatte til pers.

BOMBE UNDER VANN: Det er en møysommelig prosess når en av de tyngre bombene skal hentes opp fra havets bunn.

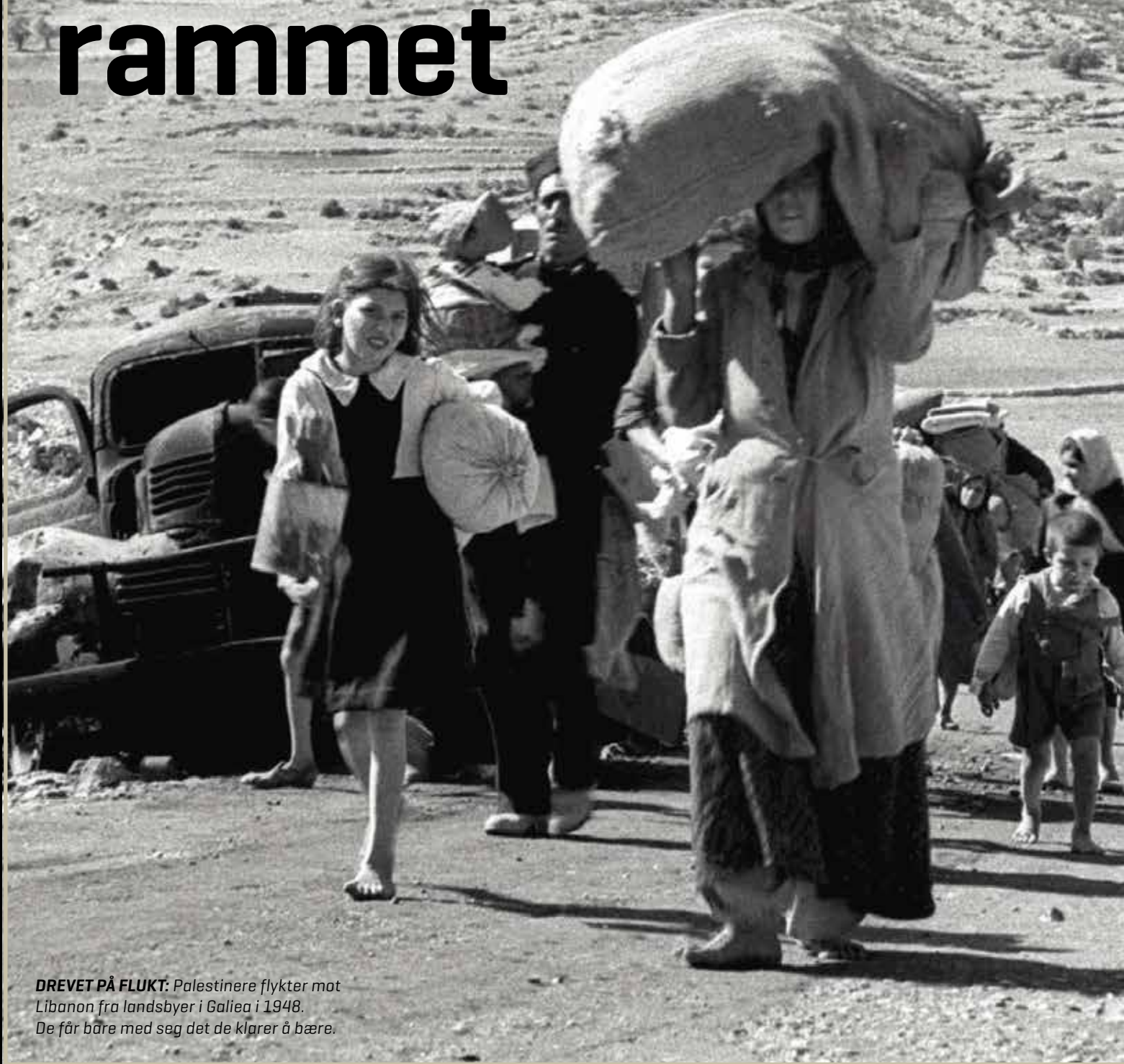
NORSK FLAGG: Over hele verden går mineryddere med det norske flagget på skuldra, som her på Palau.

USKADELIGGJØR BOMBER OG MINER: Deler av teamene til Norsk Folkehjelp Palau og Palaus nasjonale sikkerhetsmyndighet.

Al Nakba:

70 år siden katastrofen rammet

DREVET PÅ FLUKT: Palestinerne flykter mot Libanon fra landsbyer i Galilea i 1948. De får bare med seg det de klarer å bære.

15. mai i år var det nøyaktig 70 år siden den største katastrofen av dem alle rammet det palestinske folket. Det skjedde i det samme øyeblikket jødene kunne glede seg over eget land.

LINN STALSBERG [tekst]
EPA - NTB SCANPIX [foto]

15. mai 1948 ble Israel grunnlagt, og 750 000 palestinere ble samtidig fordrevet fra sine hjem og tvunget på flukt. Byer og landsbyer ble tømt for folk. Omtrent halvparten av alle palestinere som bodde i det som da var Palestina dro til Libanon, Syria, Jordan, Gaza eller Vestbredden. Mange som hadde eid store landområder og flotte hus ble redusert til flyktninger. Mange bor fremdeles i flyktningleirer eller har status som flyktninger i andre land. De er ikke likeverdige borgere eller har rett til statsborgerskap. Det samme gjelder etterkommerne deres. Nakba er dermed ikke bare historie eller fortid, men en realitet her og nå.

Israel hevder at palestinerne flyktet på ordre fra egne ledere, men det finnes dokumentasjon på at det israelske militæret bedrev etnisk rensning av folk fra 530 byer og landsbyer. FN etablerte raskt 59 flyktningleirer for å ta imot strømmen av hjemløse palestinere.

VENTER FREMDELES. De nye flyktningene forventet at verden ville presse Israel til å gi dem retten til retur.

FNs generalforsamling vedtok nemlig allerede i 1948 resolusjon 194 som slår fast at palestinske flyktninger har rett til retur til områdene de kom fra. Hvis de ikke ønsker å returnere, har de rett til kompensasjon for eiendelene de har mistet. Ifølge UNWRA venter 4,8 millioner registrerte palestinske flyktninger fremdeles på at resolusjonen skal følges opp.

Da palestinerne måtte rømme i 1948 tok de med seg husnøklene sine, som et symbol på at de en dag skulle låse seg inn hjemme igjen. Nøklene overleveres fra generasjon til generasjon med det samme håpet. Disse nøklene har i ettertid kommet til å bety en rett til retur, og de kan også gis som gave, for eksempel i bryllup. Når Nakba skal markeres, er det mange som viser fram sine gamle og ofte rustne nøkler som bevis på hjemmet familien mistet og retten de har til å reise hjem igjen.

VIKTIGE MARKERINGER. Allerede sommeren 1948 dukket begrepet 'Nakba' [katastrofen] opp i boka *Macnā an-Nakba* – Betydningen av Nakba av syriske Constantine Zureig. Men ikke alle var i utgangspunktet begeistret for begrepet.

Palestinske flyktninger i Libanon nektet å bruke det, fordi de mente det lå noe permanent i ordet, som de ikke ville innfinne seg med. I stedet ville de kalles returnerbare. Også PLO, på 70-tallet, foretrakk fortellinger som handlet om revolusjon eller fornyelse.

Likevel har Nakba blitt markert på ulike måter allerede fra 1949, ved demonstrasjoner, besøk på gravlunder eller streiker, og de som står bak er studentgrupper, sportsklubber, flyktningkomiteer, politiske partier, religiøse grupper og fagbevegelse. I løpet av 1950-tallet ble 15. mai kjent som Palestinadagen, en dag for solidaritet med palestinerne. I Norge markeres dagen gjerne ved at Palestinakomiteen, sammen med Norsk Folkehjelp og Fagforbundet, holder appeller foran Stortinget.

EN ENDELØS REKKE AV YDMYKELSER. Ifølge Palestinakomiteen er det viktig å markere Nakba-dagen så lenge Israel fortsatt okkuperer palestinsk land. Folk fordrives fremdeles, hus rives, og folkerettsstridige bosettinger bygges i raskt tempo. Imens sitter 6500 palestinere i israelske fengsler, inkludert 300 barn og 13 folkevalgte politikere [tall fra 2017].

Palestinere som bor i Gaza og på Vestbredden har så å si ingen mulighet til å reise ut av landet og er fanget i en endeløs rekke av ydmykende opplevelser ved grenseposter og i evig uro over fattigdom, manglende framtidsutsikter og krig. Palestinere som ønsker seg tilbake til hjemstedene sine kommer ikke inn i landet, og må se barndomstraktene okkupert av andre. På sett og vis er palestinere fremdeles på vei til et land der de har samme rettigheter som andre. I mellomtiden er alle fanget i ulike ingenmannsland som Nakba skapte da Israel ble født.

Gazaopprøret:

Desperasjon bak demonstrasjonene

– Palestina er igjen en slagmark for et politisk spill som bare rammer vanlige folk, sier Silvia Östberg Morales. Hun er Norsk Folkehjelps landdirektør i Palestina og raskt innom Norge.

LINN STALSBERG [tekst]
SHUTTERSTOCK [foto]

Trump's kutt til FNs hjelpearbeid, sammen med at president Abbas slutter å betale lønninger til statsansatte for å presse Hamas, betyr at folk rammes av ekstrem fattigdom. Samtidig trues skoler og sykehus av stengning.

Dette førte til opprøret og demonstrasjonene ved grensa til Israel som startet 30. mars. Det er ikke rart at folk er desperate, men desperasjon fører aldri noe godt med seg, mener Morales. Hun forklarer:

– Helt konkret dreier det seg om at Donald Trump i januar stanset støtten til UNRWA – FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten. Dette får dramatiske konsekvenser. UNRWA er blant annet ansvarlig for 252 skoler som hver har cirka 1000 elever. De finansierer også helseklinikker, inkludert dem for mentalt helse, og de sponser medisiner.

Konsekvensene av alt dette er blant annet at lærerne ikke lenger mottar lønn etter at vårsemetret avsluttes i juni, og at skolene ikke åpnes igjen til høsten. For sykehusene vil Trump's bistandskutt bety forskjellen på liv og død, for UNRWA sponser også bensin til generatorer som brukes til strøm. Gaza har bare strøm seks timer hver dag, så disse generatorene er livsviktige.

– I tillegg deler UNRWA ut mat til én million fattige i Gaza, det vil si halvparten av alle som bor her. Det blir det også slutt på, sier Morales og legger til: – Mange palestinere i Gaza

PIKNIK: Palestinske kvinner lager couscous i en teltleir ved Israels grense på Gazastripen.

tenker nå at nok er nok, nå organiserer vi oss, nå krever vi at verden stiller opp for oss, for alt blir bare verre og verre.

POLITISK SPILL. Silvia Östberg Morales sier at folks desperasjon også har en politisk brodd mot Fatah, som i praksis har ført nye grupper ut i fattigdom.

– Mahmoud Abbas, som representerer Fatah og er president i Palestina, holdt en tale i mars der han truet med å frata lønninger til alle statsansatte som bor i Gaza. Talen var aggressiv i formen, og han snakket også om å innføre andre økonomiske sanksjoner i form av mindre finansiell støtte til Gaza eller ved å stoppe banktransaksjoner. I april i år fikk de statsansatte for første gang ikke lønn. Det handler om rundt 30 000 mennesker som hver og en forsørger i gjennomsnitt fem andre. Plutselig er et altså 150 000 palestinere i Gaza uten inntekt, sier Morales.

FOLKELIG OPPRØR. På spørsmålet om hvem som står bak opprøret og demonstrasjonene, svarer Morales:

– Israelske medier sier det er Hamas. Men pålitelig informasjon Norsk Folkehjelp kjenner til forteller at er flere organisasjoner som sammen står bak. Alle er enig om at det skulle være fredelige demonstrasjoner. Det har det også vært; tidvis har det vært mange barnefamilier der som nærmest har hatt piknik. Det har vært noen unntak på fredager når mange kommer fra moskeene. Det er da urolighetene skjer. Det er kanskje ikke så rart at opprørtheten kommer til uttrykk.

Demonstrasjonene skal holde på hver dag til Nakba-dagen 15. mai. Hva som skjer etter det vet ingen.

– *Hvordan er hverdagslivet i Gaza for tiden?*

– Bare tenk på dette: Mange i Gaza bor i høyhus. Uten strøm går ikke heisen til leiligheten din i niende etasje, så de slår på strømmen de første fem minuttene av hver time og kjører heisen da. Rekker du ikke disse minuttene, står du nede med tre småbarn og må gå ni etasjer opp. Du må følge med på radioen for å vite når strømmen kommer og går. Kommer den klokken tre på natta må du stå opp og vaske klær. Hver dag må du ta hensyn til en rekke slike ting, og all energi går med til det. Du har ikke krefter til å tenke framover.

– I tillegg, sier Morales, – må palestinerne holde ut Israels stadig hardere gjengjeldelser og politikk, for eksempel når de river hus på Vestbredden. Folk får beskjed fra den israel-

TÅREGASS: Palestinske demonstranter løper i dekning fra tåregassen fra israelske styrker ved grensen mellom Gaza og Israel. Demonstrasjonene er en del av markeringen «Great March of Return» som har vart siden 30. mars og er planlagt fram til Nakba-dagen 15. mai. Foto: Mohammed Saber

ske staten om at det er vedtatt at huset deres skal rives. Da kan de velge mellom å rivene husene selv, eller betale staten Israel høye summer når rivningen er gjort. I tillegg er det vannmangel i Gaza. Alt grunnvannet er forurenset, for det finnes ikke elektrisitet til å rense avløpsvannet. Når du går langs stranda ser du kloakken komme rett ut i havet.

Det samme saltvannet får hun en smak av hver dag; det blander seg med grunnvannet og kommer ut i dusj og spring.

– Det første jeg gjør når jeg har dusjet er å vaske meg i ansiktet med kjøpevann, for jeg har salt overalt. Men det er veldig få mennesker i Gaza som har råd til dette.

– Får demonstrantene noen støtte fra miljøer i Israel?

– Det finnes gode folk også i Israel, og det finnes organisasjoner som arbeider for å løse konflikten fredelig og rettferdig. 200 mennesker holdt støttedemonstrasjon i Israel etter den første fredagen. Men myndighetene fortsetter å insistere på at det er Hamas som står bak demonstrasjonene. Mediene rapporterte at Israel plasserte 100 snikskytttere

i området rundt grensa dagen før den første demonstrasjonen. Og selv om demonstrasjonene ikke lenger er øverst i nyhetsbildet i Norge, fortsetter Israel å skyte mot demonstrantene. Over 40 er drept og tusenvis er såret.

ISRAEL DELT I TO. Selv om Silvia Östberg Morales ikke vet hvor mange israelere som faktisk har sympati med palestinerne sak, er hun sikker på at Israel blir stadig mer delt i to mellom dem som støtter en fredelig løsning i konflikten med Palestina og dem som støtter Israels nåværende politikk. Hun ser ikke i dag noen mulighet for en åpen samtale partene imellom.

– Hvor mye har valget av Donald Trump som USAs president påvirket situasjonen?

– Ingen vet hva Trump bestemmer seg for neste dag, og dette i seg selv gjør alt mer ustabilt og påvirker befolkningen mentalt. De lever i konstant redsel for hva som kan skje. Valget av Trump har også ført til at Israel tar seg friheter, for de vet de får støtte fra USA og land som er avhengig av støtte fra USA.

– Hva kan norske myndigheter og andre gjøre for å bistå palestinerne?

– Norsk Folkehjelp krever at Norge anerkjenner den palestinske staten. I tillegg vil vi at norske myndigheter sørger for at ingen norsk aktør medvirker till okkupasjonen.

– Lever ideen om enstatsløsningen?

– Teoretisk er den ikke urealistisk. Jeg tror palestinerne kunne akseptert det hvis det betød like rettigheter for alle. Problemet for en tostatsløsning nå er at det bor 500 000 bosettere på Vestbredden som har religiøse begrunnelser for sin rett til å bli der.

– Hva er det viktigste Norsk Folkehjelp gjør i Gaza og på Vestbredden?

– Vi er ikke mange, bare elleve personer i Gaza og én på Vestbredden. Vi jobber i partnerskap med lokale organisasjoner, der vi blant annet har et humanitært program som hjelper folk til å produsere sin egen mat. Men vi støtter også det politiske arbeidet som på lang sikt vil løse problemene. Støtte fra verden utenfor er viktig for palestinerne. Det gir dem styrken de trenger for å overleve.

Gaza er en tunnel uten lys i enden

Gaza, 9. april 2018: Klokka er nesten sju om kvelden, og jeg sitter ved vinduet i leiligheten min. Jeg ser havet og sola som holder på å gå ned. Den maler havoverflaten og får meg til å tenke på en vei til friheten som finnes i horisonten.

SILVIA ÖSTBERG MORALES (tekst)

Ganske idyllisk virker det. Men egentlig er det slett ikke idyllisk, og det finnes ingen vei til friheten. Dette er Gaza, under blokaden, verdens største fengsel.

Til tross for det fine været er det bare noen få mennesker som promenerer på stranda, og den ellers så intensive trafikken på denne tiden av døgnet er nå ganske rolig. Gaza er i sorg.

EN FREDELIG DEMONSTRASJON. Siden fredag 30. mars har minst 30 personer blitt drept, mer enn tusen personer har blitt skadet etter at israelske soldater har skutt mot demonstranter, og ytterligere 1500 mennesker har blitt skadet av tåregass og røyk.

Dette er resultatet av Israels svar mot fredelige demonstrasjoner. De fleste drepte og skadde er sivile; mange av dem er barn og kvinner. Demonstrasjonen ble holdt langs stengslene som Israel har bygget for å stenge Gazastripen, og de kommer til å holde på hver dag fram til 15. mai – 70-årsmarkeringen for opprettelsen av staten Israel.

JEG MÅ FORTELLE. Egentlig har jeg ikke tid til å skrive blogg. Som Norsk Folkehjelps landdirektør har jeg rapporter å lese, søknader å skrive, e-poster å lese og svare på, sikkerhetssituasjonen og nyheter å følge opp, møter å planlegge – alt haster. Men akkurat nå må jeg prioritere dette, å fortelle. Ikke å rapportere om hva som har hendt, for hele verden har allerede lest nyhetene og sett opprørende bilder. Jeg vil fortelle hvordan

det er, hvordan det kjennes å være her.

Den siste nyheten jeg leste på lørdag, før jeg gikk og la meg, var at Yaser Mustaja, som hadde blitt skutt av israelerne dagen før, hadde dødd på sykehuset av skadene. Yaser Mustaja var journalist og bar en blå vest med PRESS i store bokstaver da han ble skutt. Yaser jobbet som fotograf for Palestinian Ain Media. For noen uker siden sendte han et tilbud til Norsk Folkehjelp om å produsere et videoinnlegg for et prosjekt vi driver som handler om hvordan sivile kan beskytte seg selv fra å bli skadet i konflikter – eller 'conflict preparedness and protection', som vi kaller det. Den siste e-posten sendte han til oss på torsdag. To dager senere var han død – 30 år ung!

SKOLER MÅ STENGE. I tillegg til volden rapporterer UNRWA, FNs organisasjon for palestinske flyktninger, at på grunn av USAs store kutt i pengestøtten kommer én million mennesker til ikke lenger å få mat fra organisasjonen. De fleste av de som blir rammet lever allerede under fattigdomsgrensa. Dersom organisasjonen ikke får mer penger fra andre givere vil de heller ikke kunne levere diesel til å drive sykehusene, og 275 skoler vil ikke kunne åpen dørene til høsten.

Ifølge FNs nødhjelpskordinator OCHA, har helsesektoren anslått at rundt to millioner amerikanske dollar må til dersom de skal klare å dekke behovet for medisiner og laboratoriematerialer for akuttmedisin. 20 millioner amerikanske dollar trengs for å dekke akutte helseutgifter ut 2018.

Og i dag kom den siste knyttneven: 30 000 offentlig ansatte i Gaza har ikke fått lønn

i mars – og kommer ikke til å få lønn i framtida heller. Dette var ventet etter uttalelser fra den palestinske presidenten. Omkring 150 000 personer vil rammes av dette.

Sorg, frustrasjon, sinne, men framfor alt håpløshet brer seg blant menneskene i Gaza, og med god grunn. Alle lur på hvor mange døde og skadde som må til før gazabeboerne får tilbake friheten og alle sine rettigheter. Hvor lenge skal dette fortsette og hva mer må palestinerne gjennomleve før okkupasjonen tar slutt? Og hva gjør egentlig det internasjonale samfunnet for å hjelpe dem?

Silvia Östberg Morales, Norsk Folkehjelps landdirektør i Palestina. Foto: Mahmoud Hamada

FOTO: NORSK MARITIMT MUSEUM

Mineutstilling

Norsk Folkehjelp samarbeider med Norsk Maritimt Museum om en utstilling om miner.

Etter første og andre verdenskrig var sjøminer et stort problem langs norskekysten. I dag er miner et stort problem i andre land. Minene og rester etter krigen utgjør alvorlige trusler mot mennesker og miljø. Minene har store menneskelige og økonomiske omkostninger, de rammer sivilbefolkningen og gjør landområder utilgjengelige og ubrukelige.

Utstillingen med tittelen «Torpedert!» handler om norsk skipsfart og første verdenskrig. Den omfatter torpedoer, miner

og andre våpen. For å markere at første verdenskrig var starten på industriell bruk av disse våpnene, med store konsekvenser for ettertiden, vil Norsk Folkehjelp og Norsk Maritimt Museum åpne et tillegg til utstillingen. Her kan publikum se hvordan Norsk Folkehjelp og Norge støtter arbeidet med å fjerne landminer og andre eksplosiver i verden i dag.

Utstillingen åpner 31. mai varer til 11. november. Alle medlemmer av Norsk Folkehjelp vil få 25 prosent på billett, også for familiebillett ved å fortelle at de er medlemmer.

Norsk Folkehjelp har inngått forlik med amerikanske myndigheter

Norsk Folkehjelp har inngått en forliksavtale med amerikanske myndigheter. Forliket innebærer at Norsk Folkehjelp betaler to millioner USD for – etter påstander fra amerikanske myndigheter – å ha brutt med et av vilkårene i en avtale inngått med USAID i 2012.

– Til tross for uenighet om rimeligheten og berettigelse av det amerikanske kravet har Norsk Folkehjelp akseptert å betale forliksbeløpet på 2,025 USD. Dette har vi gjort for å få avsluttet saken. Vi har vurdert at det vil være ytterst kostbart og tidkrevende å ta saken inn for det amerikanske

rettsapparatet. Forliket gjør at vi kan konsentrere oss om arbeidet vårt for en tryggere og mer rettferdig verden, og det er det aller viktigste for oss, sier generalsekretær i Norsk Folkehjelp, Henriette Westhrin.

Saken mellom OIG (USAIDs kontrollorgan) og Norsk Folkehjelp er basert på en varsling som ble levert i 2015 fra TZAC Inc [The Zionist Advocacy Center]. TZAC er en enmannsorganisasjon drevet av den New York-baserte advokaten Davis Abrams.

Les mer om saken på Norsk Folkehjelps hjemmesider: <https://www.folkehjelp.no/oig>

La solidariteten leve videre

Ved å skrive testament inkluderer du familie, venner og andre du ønsker å tilgodese som ikke automatisk er inkludert i din arv etter arvelovens regler. Det kan være et pengebeløp, eller eiendom. Ingen gaver er for små, og ved å tilgodese en humanitær organisasjon i ditt testament, etterlater du deg et ønske om at solidariteten skal leve selv etter at du har gått bort.

For at din arv skal gå til din solidaritetssak må du sørge for at det står i ditt testament. Testament er et dokument som er opprettet etter bestemte former for å sørge for at det du etterlater deg blir fordelt etter dine ønsker. Det som er helt avgjørende for at et testamente skal være gyldig er at formkravene i arveloven følges.

Det er ikke noe krav om at et testament er opprettet hos en advokat. Enkle testamenter kan alle opprette selv. Men enkelte ganger kan det likevel være fornuftig å få hjelp av en advokat hvis det for eksempel er uklarheter med hensyn til hva arveloven sier rundt det som heter pliktdelsarv til ektefelle/registrert partner og/eller til barn.

Testamentariske gaver betyr svært mye for humanitære organisasjoner, både fordi de uttrykker en sterk tillit til det arbeidet vi gjør og fordi gaven bidrar til at arbeidet vårt kan fortsette. Ved å tilgodese oss i ditt testament, viser du solidaritet med folk som daglig kjemper for at verden skal bli et bedre sted å leve.

For mer informasjon om testamentariske gaver til Norsk Folkehjelp, se <https://www.folkehjelp.no/testament>

FOTO: ADORÉ STOCK

Hva skjer i Syria?

BENDIK SØRVIK [tekst]

Krigen i Syria har nå vart i over sju år. På nyhetene ser og hører vi om krigens grusomheter, men det er vanskelig å henge med. Vi får vite om kamper i byer og provinser vi ikke tidligere har hørt om, mellom grupperinger vi ikke helt vet hva står for. Vi ser ofrene for krigen. Blodige sivile, dekket av murstøv. Kvinner og barn som bæres ut fra sammenraste hus. Vi hører om tønnebomber og giftgassangrep som vilkårlig rammer sivile. Stadig sjeldnere hører vi om dem som blir drevet på flukt. Vi har stilt vår Syria-kjenner Bendik Sørvig noen spørsmål om krigen i Syria.

Hva har sju år med krig gjort med Syria?

– Rundt halvparten av Syrias befolkning er fordrevet fra sine hjem. Millioner har endt opp som flyktninger i utlandet. Kanskje så mange som en halv million mennesker er drept, mange av dem sivile. Krigen er i ferd med å endre den syriske demografien for all framtid. Det Syria vi en gang kjente eksisterer ikke lenger, og det er et åpent spørsmål om den syriske nasjonen vil kunne overleve presset fra krigen, de dype splittelsene i samfunnet og de internasjonale intervensjonene i landet.

Hvorfor har krigen 'blusset opp' i det siste?

– Eskaleringen skyldes videreføringen av Assad-regimets framgang som er blitt mulig gjort av den russiske militære intervensjonen i Syria. Regimet har nå gjenerobret hele Øst-Ghouta utenfor Damaskus, slik det tok tilbake Øst-Aleppo i desember 2016. Det antas at Idlib-provinsen i nord og det sørlige Daraa snart står for tur, men vi vet ikke hva som kommer først. Etter det vil det ikke være mange områder igjen under opprørernes kontroll.

Hvordan startet krigen? – Nå som krigen i Syria langt på vei er blitt regional og med sterke internasjonale føringar og sekteriske undertoner, er det lett å glemme at konflikten startet med ikke-voldelige protester og krav som vi som lever i demokratiske samfunn ofte tar for gitt. Volden som de syriske protestene ble møtt med tydeliggjorde at regimet ikke hadde noen intensjoner om innrømmelser. Det bidro til en rask eskalering, og overbeviste mange syrere om at det ikke fantes noen annen utvei enn å styrte regimet med våpenmakt. Militariseringen av opprøret åpnet i sin tur Syria for en rekke utenlandske aktører og interesser på flere sider i konflikten.

Hvem er de viktigste aktørene? – Når det gjelder de syriske væpnede aktørene, kan vi i dag grovt sett snakke om tre blokker: regimet, opprørerne og kurderne. Opprørerne er den mest fragmenterte blokken her; de består av svært mange grupper med ulik tilnærming til konflikten, fra politisk moderate til ekstremistiske krefter. De interne splittelsene har også bidratt til at de har tapt terreng i de senere årene. I den grad vi kan betrakte IS som en syrisk aktør – mange av dem er tross alt syrere – er kalifatet de opprettet i 2014 heldigvis historie. Bak den syriske hovedkonflikten – mellom regimet og opprørerne – befinner det seg en rekke utenlandske aktører som er i ferd med å bli dratt stadig dypere inn i krigen: Russland, Iran, USA, Saudi-Arabia, Tyrkia, og Israel, for å nevne de mest framtrepende.

Eksisterer den moderate opposisjonen fremdeles?

– Militariseringen av det syriske opprøret banet tidlig veien for en islamisering og radikalisering av motstanden mot regimet, på bekostning av den politisk moderate og

ØST-GOUTA: En redningsarbeider bærer ut en gutt som

sekulære opposisjonen. Det har vært en gjennomgående utvikling i mange opposisjonsområder; i møte med de mer ideologisk militante bevegelsene har mer moderate grupper enten gått dukken eller latt seg innlemme. Det som i dag er igjen av Den frie syriske hæren er i stor grad holdt oppe av nabolandene Tyrkia og Jordan og er prisgitt deres agenda, mens vestlige tidligere støttespillere har gitt dem opp. Den sivile politiske opposisjonen er spilt ut på sidelinja, mye som følge av rivalisering internt og mellom deres støttespillere. De klarte aldri å gi den store, folkelige motstanden mot regimet en felles, samlende ledelse eller å styre kampen mot regimet på bakken.

ble funnet i ruinene etter at Assads styrker bombet byen Sakba i Øst-Goutha i februar 2018. Foto:Khaled Akasha/Anadolu

Hvorfor bomber USA og deres allierte nå?

– USA og deres allierte har bombet mål i Syria som en del av krigen mot IS siden 2014. Det nye er at de ved noen få anledninger har bombet regimemål, som svar på regimets kjemiske krigføring. Det vil si, USA bombet en flybase også i fjor, etter nervegassangrepet mot landsbyen Khan Sheikhoun som regimet etter alt å dømme sto bak. Etter rapportene om et nytt kjemisk angrep i Douma ønsket amerikanerne og deres allierte å sende et litt sterkere signal.

Flykter folk fremdeles fra Syria? – Syrerne blir stadig fordrevet fra sine hjem, og mange av dem vil aldri vende tilbake. Det er en bunn-

løs tragedie som kommer til å fortsette en stund framover. Stadig færre av dem er i stand til å ta seg over til nabolandene, som for lengst har stengt grensene. I stedet må internflyktningene søke trygghet så godt de kan i områder som ikke er blant de mest utsatte.

Finnes det noen gode løsninger for Syria?

– Det burde i det minste finnes bedre løsninger enn det vi kanskje går mot i dag. Russland eier i stor grad utsikten til en syrisk fred, nå som russerne er i ferd med å nedkjempe motstanden mot regimet og langt på vei har parkert FNs fredsbestrebelsler. Jeg tror en bærekraftig fred forutsetter at Russland

tvinger regimet til reelle forhandlinger med opposisjonskreftene med sikte på overgang til et mer politisk inkluderende styre med et minimum av respekt for grunnleggende menneskerettigheter. Men det er vanskelig å si noe sikkert om hvordan russerne vil håndtere det ansvaret, eller hvilke muligheter de har for å lykkes.

Bendik Sørvig har også skrevet boka Syria: Den tapte revolusjonen (2018, Forlaget Manifest)

Nødhjelp er ikke nok

Når det er innslag om krig og katastrofer i nyhetene, blir Syria som oftest nevnt. Men vi får ikke vite særlig mye om hvordan folk har det i hverdagen, eller hvordan det står til med klima og miljø i landet.

ALI WATTI [Tekst og foto]

Når vi diskuterer hjelp til krigs- og konflikt-områder er det naturlig nok nødhjelp til siville vi er mest opptatt av, som mat, vann, hygieneartikler og telt som kan varme flyktningene i kalde netter. Det er vel og bra, men samtidig er det viktig å forstå at folk i nød også har behov for bærekraftig hjelp – en hjelp som gir langvarig effekt for både den enkelte og samfunnet rundt. Det ligger mye i uttrykket «Gir vi en fisk til folk som sulter blir de mette en stund, men hvis de lærer å fiske kan de mette seg selv i lengre tid.» Dette

er også utgangspunktet for en stor del av det arbeidet som Norsk Folkehjelp støtter inne i Syria.

Engasjementet for Syria begynte høsten 2012. Gjennom lokale partnerorganisasjoner driver Norsk Folkehjelp prosjekter som skaper arbeid i flere lokalsamfunn, ofte innen jordbruk, noe som samtidig øker matsikkerheten. Samtidig driver partnerorganisasjonene nødhjelpsarbeid i form av distribusjon av matvarer når nærområdene rammes av krigshandlinger og sender folk på flukt. Norsk Folkehjelp har aktiviteter i flere syriske provinser, men med hovedfokus på nord og øst.

LANGSIKTIG EFFEKT. Osman Khalaf, ansvarlig for Norsk Folkehjelps engasjement i Nord-Syria, forteller:

– Befolkningen i regionen trenger mye hjelp. Vi tenkte i begynnelsen å gi støtte i form av mat og hygieneartikler. Samtidig så vi at dette ikke var nok hvis vi skal oppnå en langsiktig effekt, men vi gir fortsatt nødhjelp ved kriser for å dekke umiddelbare behov.

Det langsiktige arbeidet er konsentrert om to prosjekter gjennom en av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner i Syria, Shar for development – jordbruksutvikling og jobb for penger.

– Hva er grunnen til at dere har valgt disse prosjektene?

– Vi er i et krigsrammet område, og en av krigens konsekvenser er at det er beleiret. Det fører til mangel på flere produkter. Gjennom jordbruksprosjektet hjelper vi de enkelte bøndene slik at de får en inntektskilde. Samtidig hjelper vi samfunnet ved at folk kan kjøpe rimeligere grønnsaker fordi de ikke lenger er avhengig av importerte varer. Vi har avlinger både vår og høst her, og det sikrer at tomater, agurk, squash og andre grønnsaker er tilgjengelig hele året med lave priser for alle. Det er viktig, ikke minst for dem som er fattige eller har lave inntekter.

– Hva skal til for at en bonde kan delta i prosjektet?

TRÆR: Khalil Awad Al-Khaburi, 48 år, får hjelp fra Shar for Development til å plante trær som gir han mulighet til en inntekt slik at han kan forsørge familien.

– Bondens land må ikke overstige 20 mål (dunums), og ha en brønn som sørger for vann-tilførselen. Vi har veiledningskurs for grupper av bønder der vi gir opplæring i metoder for å forvalte jorda på best mulig måte. De får gjødsel og frø for å starte opp, og vi tar ukentlige eller månedlige turer til hver og en bonde som deltar i prosjektene. Noen ganger er besøkene hyppigere, tilpasset bondens behov. Landbruksingeniører og spesialister veileder

NORSK FOLKEHJELP I SYRIA

Arbeidet kan inndeles i seks hovedområder:

- › Matvarehjelp og kontantstøtte
- › Støtte til næringsgrunnlag
- › Beskyttelse og beredskap
- › Deltakelse, påvirkning og organisering
- › Folkelig deltakelse i fredsprosesser
- › Støtte til sivilsamfunnet

NORSK FOLKEHJELPS PARTNER I SYRIA

Shar for development er etablert i 2013 og har vært vår partner siden 2016. De er sprunget ut av et nettverk av ungdomsaktivister og driver i dag både humanitære og langsiktige prosjekter med fokus på fredsbygging og kvinners og ungdoms rolle i samfunnet.

BONDE: For Ali Yusef Issa, 48 år, betyr prosjektet at han får både mat og inntekter til familien.

SHAR FOR DEVELOPMENT: I et krigsrammet område, med mangel på alt, ønsker Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon å gi folk tilgang til både mat og inntekt.

bøndene slik at avlingene blir best mulig.

– Hva går prosjektet *Jobb for penger* ut på?

– På grunn av krigen og økningen i antallet internflyktninger er det stor arbeidsløshet her. Vi gir deltakerne en kortvarig inntekt. Lønna kan de bruke til å starte små prosjekter som gir dem varige inntekter. Arbeidet de utfører får også en samfunnsmessig virkning. Deltakerne planter og dyrker trær og gjør byene grønnere. Dette reduserer effektene

av luftforurensning og tar vare på miljøet. Vi registrerer dem som ønsker å jobbe, både kvinner og menn, og deler dem inn i små grupper på fire-fem deltakere. Gruppene jobber sammen med en koordinator som er spesialist på feltet.

NYE METODER. Osman Khalaf tar oss med til en bondegård som drives av 48-årige Ali Yusef Issa. Her kan vi med egne øyne se hvordan jordbruksprosjektet fungerer i praksis. I

tillegg til at Ali sørger for mat til familien, får de også inntekter ved å selge overskuddet. Det er en fornøyd bonde vi treffer.

– Først må jeg takke Norsk Folkehjelp for at jeg fikk muligheten til å delta i dette prosjektet. Takket være nye metoder kan vi nå dyrke hele året. Det gir økt tilgjengelighet og lavere priser, noe som er bra for hele regionen og for meg som forsørger familien, sier Ali.

Det gode resultatet har motivert mange bønder til å bruke samme metoder, også flere som ikke er med i prosjektet, for bøndene lærer av hverandre.

TO FLUER I ETT SMEKK. For å se nærmere på prosjektet *Jobb for penger* besøker vi en skole der et tjuetalls menn og kvinner rydde jorda rundt trærne, dyrker nye og vannet de gamle. En av dem som er glad for å få en ukentlig inntekt er Bashir Mohammed [57].

– Vi jobber fem timer hver dag, inkludert pauser, fem dager i uka i tillegg til noen helger. For én dags arbeid får vi sju dollar – i underkant av 3100 syrisk pund. Vi beplanter områder og ser etter trærne slik at byen blir grønnere. Men jeg må si at eierne av området også har et ansvar for å ta vare på trærne framover for å gi sitt bidrag til miljøet og spre denne kulturen videre.

En annen deltaker, Khalil Awad Al-Khaburi, har følgende kommentar: – Treplanting er fordel for regionen, i tillegg til at det er en inntekt for familien min. Jeg håper at Norsk Folkehjelp kan utvikle større prosjekter. Den erfaringen vi i løpet av to-tre måneder får med planting og stell av trær, burde også regionen kunne dra nytte av.

TENKER MILJØ. Norsk Folkehjelp gjør et flott arbeid i Nord-Syria. Det kan selvsagt utvides, men bare det at noen tenker på miljø og klima, i tillegg til utvikling når det gjelder dyrket mark, er i seg selv positivt for regionen og innbyggerne her.

Gjennom å lære folk å plante og dyrke, i stedet for å gi dem grønnsaker og frukt som raskt blir spist opp, varer hjelpen lenger. De kan selv bedre situasjonen og utvikle området, og det er viktig å tro på dem og lære dem opp.

Ali Watti er syrisk flyktning og lege, og har reist tilbake til Syria for å hjelpe til. Han er også frivillig i Norsk Folkehjelp Bergen.

Miras første jobb

Blant rosa og blå og grønne flasker med hårspray og shampoo står en ung jente og blander kremer i en skål. På en stol litt lenger bort sitter kunden og venter på ny farge i håret. Mira er på jobb i Salon Style, midt i trange og travle Beirut.

STØTTE TIL UTDANNING: Mira har levd hele livet sitt i flyktningleiren Bourj el-Barajneh i Libanon. Gjennom Norsk Folkehjelps partner har hun fått frisørut

ANNE HÅSKOLL HAUGEN [tekst og foto]

– Jeg føler meg så heldig som har fått jobb her. Jeg kjenner at jeg har blitt voksen de siste månedene. Jeg tjener penger og tar ansvar for mitt eget liv, sier Mira, mens hun rører rundt i skåla.

Hun er stolt av jobben hun har hatt de siste halve året. Mira har gått på frisørkurs i seks måneder, og fått jobb i salongen hun hadde praksis i. Før det hadde hun ingen annen utdanning enn ungdomsskolen og ingen jobb hun tjente penger på.

Mira er 20 år gammel og har levd hele livet sitt i flyktningleiren Bourj el-Barajneh i hovedstaden i Libanon. Hun er palestiner, men har aldri sett landet besteforeldrene forteller om. Heller ikke foreldrene til Mira husker. De første flyktningene kom hit fra Palestina i 1948.

– Det har vært fint å vokse opp her. De gode naboene, vi hjelper hverandre alltid, og vennene mine, sier Mira.

Men det er ikke bare lett å være palestinsk flyktning i Libanon. Selv om de har levd i landet i generasjoner, har de verken statsborger-

skap eller samme rettigheter som resten av befolkningen. De har blant annet ikke lov til å eie sin egen bolig. Palestinere har også yrkesforbud – rundt 70 vanlige yrker er ikke lov for en palestiner å ha. De fleste har jobber inne i leiren – jobber de har skapt selv. Små butikker med frukt og grønnsaker, kontorsaker, jernvarer og medisiner. Og frisørsalonger.

DEN ALLER BESTE JOBBEN. Salongen Mira arbeider i ligger utenfor leiren og har dyre produkter og moderne interiør. Og bedre lønn. Det koster mer å klippe seg her enn i de små

POPULÆR SALONG: Salongen Mira jobber har plass til mange kunder og et eget rom for kvinner som bruker slør så de kan bli klippet uten å bli sett fra gaten.

– Vi har fått den aller beste eleven, ler han. Han har ansatt flere av jentene som har fått yrkesopplæring gjennom prosjektet i leiren. Den ene ble til og med kona hans, engang for mange år siden.

HALVE LØNNA TIL FAMILIEN. Mira bor fortsatt sammen med familien sin. Hun har fire søstre og to brødre; noen bor hjemme og noen har flyttet ut. I den lille leiligheten bor også barna til noen av de eldre søsknene. I leiren bor de tett i tett, og sola når nesten ikke ned i de trange smugene. Moren hennes har aldri arbeidet utenfor hjemmet. Det er ikke så lett for kvinner å finne jobb i leiren, og det er heller ingen barnehage å ha barna i for den som er så heldig å ha en betalt jobb.

– Noe av det aller beste med å få jobbe som frisør er at jeg kan hjelpe familien min med penger. Jeg gir halvparten av alt jeg tjener til dem, og sparer halvparten til meg selv. Det er en utrolig god følelse og bidra, sier Mira.

Lønna hennes kommer godt med. Det er stor arbeidsløshet i de palestinske flyktningleirene. Lediggangen fører til mye intern uro i leirene; mange ungdommer havner i kriminelle gjenger og mange blir innblandet i rus og vold. Å ha en jobb å gå til og en inntekt å leve av, er en av de viktigste forutsetningene for at de tusener av palestinere som bor i flyktningleirer i Libanon kan skape seg et trygt liv.

NORSK FOLKEHJELP I LIBANON. Bourj el-Barajneh er en av 12 flyktningleirer for palestinere i Libanon. Rundt 450 000 palestinere er registrert som flyktninger i landet, men tallet er omstridt. Norsk Folkehjelp samarbeider med lokale prosjekter i alle leirene. Organisasjonen som har gitt Mira frisørutdanning driver 34 prosjekter med yrkesopplæring. Tilbudet omfatter også søm, foto og konditorfag.

Norsk Folkehjelp ble engasjert i Libanon etter den israelske invasjonen i 1982, og begynte med nødhjelpsarbeid, fysisk rehabilitering og yrkesrettet opplæring for å forbedre levestandarden til palestinske flyktninger og fattige libanesere. I dag går mye av støtten til lokale organisasjoner for å fremme rettighetene til palestinske flyktninger og særlig sårbare grupper, støtte kvinners og ungdoms rett til deltakelse, og bekjempe vold mot kvinner. Norsk Folkehjelp fortsetter å jobbe for en løsning for flyktingene på grunnlag av FN-resolusjon 194.

Norsk Folkehjelp rydder også klaseammunisjon etter den siste krigen i 2006. Konflikten varte i bare 33 dager, men over én million klasebomber ble sluppet over Libanon. Nesten 300 sivile er blitt drept eller skadet av klasebomber i tiden etterpå. Klaseammunisjonen hindrer folk i å bruke åkrene sine. Norsk Folkehjelp fjerner klaseammunisjonen så de kan gjenoppta et produktivt landbruk.

dannelse og sin aller første jobb i salong.

salongene inne i leiren. Her er det plass til 15 kunder samtidig, og det er alltid varmt vann og nok strøm. Men den fine salongen er også et bilde på de store klasseforskjellene mellom palestinere og libanesere i landet.

– Mange av jentene på frisørkurset har fått jobb i salong – men jeg synes jeg har fått den aller beste, sier Mira, og smiler med rosa lebestift. Hun lærte også om sminke på kurset, og nå kan hun sminke bruder til bryllup.

Eieren av salongen lener seg mot døråpningen, slår ut med armene og forsikrer oss om at han er fornøyd.

OSLO: Medlemmer fra alle lokallagene i Oslo deltok i toget.

VESTLANDSVÆR: Generalsekretær Henriette Killi Westhrin hadde et tett pakket program i Bergen og Os.

Sammen mot ulikhet – landet over

Årets 1. mai-aksjon ble kalt Folk forandrer verden – vi står sammen mot ulikhet. Ulikhet gjør seg gjeldende i dagliglivet til folk vi samarbeider med, i blant annet Honduras, Sør-Afrika og Palestina.

Mens ulikhetene i verden øker, er retten til å organisere og ytre seg samtidig truet. Dette er en farlig utvikling, men Norsk Folkehjelp tror på folks kraft til å forandre. For å bekjempe ulikhet må vi støtte de folkelige organisasjonene som kan forandre verden.

Med dette som bakteppe skapte Norsk Folkehjelps medlemmer og lokallag oppmerksomhet og engasjement 1. mai. Lagene har samlet inn penger, holdt appeller, stått på stand, bidratt som sanitetsmannskap, sendt inn leserbrev, arrangert 1. mai-frokoster og gått i tog.

For Norsk Folkehjelp er 1. mai en viktig, travel og fin dag. Innsamling og politisk markering er viktig, men det er også en dag for felleskap, synlighet og stolthet.

I Kragerø deltok lokallaget på 1. mai-markering med både mannskap og sanitets-tjeneste, med fane og representanter i 1. mai-toget, innsamlingsaksjon og med appell framført av Karima Ali.

Norsk Folkehjelp Grenland organiserte innsamlingsaksjon på Rådhusplassen i Porsgrunn og deltok senere på internasjonal solidaritetskveld på Ibsenhuset i Skien.

I Harstad var lokallaget godt synlig i toget og på arrangementet. De fikk også snakket med nestlederen i Arbeiderpartiet, Hadia Tajik, som var hovedtaler.

Norsk Folkehjelp Horten har deltatt i planleggingen av 1. mai-markeringen og stilte på stand sammen med andre partier og forbund på selve dagen. Laget samlet også inn penger til aksjonen.

I Bergen samlet over 40 folkehjelpere seg bak parolen Folk forandrer verden i 1. mai-toget. Vår egen generalsekretær Henriette K. Westhrin gikk på talerstolen i klassisk bergensvær og holdt en engasjerende tale om internasjonal solidaritet. Det ble en travel dag for generalsekretæren, som også besøkte 1. mai-arrangementet til Norsk Folkehjelp Os og holdt appell i Bergen SV, Bergen AP, Fellesforbundet og Vestnorsk Transportarbeiderforbund og hos Postkom.

Norsk Folkehjelp Askøy stilte som sanitetsmannskap på Torgalmenningen i Bergen, og leder John Helge Høgli Myntevik holdt også appell på både Askøy og Sotra.

Norsk Folkehjelp Hitra og Frøya inviterte til kulturkveld dagen før dagen. Der stilte lokale musikere opp, det ble arrangert quiz, holdt foredrag om ulikhet og samlet inn penger til 1. mai-aksjonen.

I Moelv deltok åtte mannskaper og tre fra minigruppa på 1. mai arrangementet. De sto på stand, holdt appell, samlet inn penger og

vervet seks nye medlemmer.

Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom Blindern arrangerte arbeidersangkveld og ban-nerverksted kvelden før kvelden. Lederen for NF Solidaritetsungdom Bislett, Thea Tveter Lysvik, holdt appell på Jernbanetorget, mange gikk i tog, sto på stand sammen med LO og samlet inn penger. I Oslo deltok medlemmer fra alle lokallagene.

I Trondheim telte de 30 frivillige fra Norsk Folkehjelp i 1. mai-toget. Det ble samlet inn penger på hovedarrangementet, og medlemmer fra NF Trondheim, NF Sanitet Trondheim og NF Solidaritetsungdom Nidaros deltok. På kvelden var Nidaros medarrangør på fest for venstresida i Trondheim, der leder Stian Bjør-gen holdt appell i det stappfulle lokalet.

Mange flere har bidratt med forskjellige aktiviteter i forbindelse med 1. mai. Tusen takk for innsatsen!

HARSTAD: Lokallaget var godt synlig både i toget og på arrangementet.

Norsk Protein

– ledd i næringskjeden
www.norskprotein.no

– mer enn et fagforbund

**Et godt arbeidsmiljø
og topp sikkerhet
– to sider av samme sak**

Norsk Lokomotivmannsforbund

LO Media

Norsk Jernbaneforbund
Møllergt. 10, 0179 Oslo

Arbeiderbevegelsens
Arbeidsgiverforening

Skolenes landsforbund
Skuvllaid riikkalihttu | Skoleforbundet i LO

– fellesskap i hverdagen

bāma

NORGES RÅESTE TAKSTEIN

Sørmarka
KONFERANSEHOTELL

 Fred. Olsen & Co.

ANNONSER

Norsk Folkehjelp takker for støtten fra lokale klubber og foreninger

Fellesforbundet
Avd. 57 Nord Rogaland

Fellesforbundet
Avd. 19 Sogn & Fjordane Fagforening

Avd. 3 Møre og Romsdal

Fellesforbundet
Avd. 23 Raufoss Jern og Metallarb. Forening

Fellesforbundet
Avd. 5

Fellesforbundet
Avd. 10

Fellesforbundet
Marinestasjonen

Fellesforbundet
Avd. 26 Østfold Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 25 Stavanger

Norsk
Tjenestemannslag
Norsk Medisinaldepot

Fellesforbundet
Avd. 53 Nordre Nordland og Sør-Troms

Fellesforbundet
Oslo Grafiske Fagforening

Norsk
Tjenestemannslag
Mattilsynet

Fellesforbundet
Avd. 43 Øvre Buskerud Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 108 Innherred Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 650

Avd. 91 Bodø

Fellesforbundet
Avd. 185 Flyarbeidernes Forening

Avd. 15 Innlandet

Fellesforbundet
Avd. 29 Søre Sunnmøre

Avd. 21 Fredrikstad

Fellesforbundet
Avd. 747 Unionen Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 75 Halden Fagforening

ELog IT
Forbundet
Elektroarb.

Norsk Folkehjelp takker sine hovedsamarbeidspartnere

– fellesskap i hverdagen

OM NORSK FOLKEHJELP

Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Vi jobber med internasjonalt utviklingsarbeid, humanitær minerydding, sanitet og redningstjeneste, integrering og asyl. Norsk Folkehjelp har mer enn 13 000 medlemmer i Norge og 2200 ansatte i over 40 land.

OM APPELL

Appell er et fagblad for Norsk Folkehjelps medlemmer, ansatte, samarbeidspartnere og støttespillere. Formålet med Appell er å formidle Norsk Folkehjelps synspunkter og bidra til intern og ekstern debatt omkring de standpunkt organisasjonen tar. Appell skal ha en fri og kritisk dekning av Norsk Folkehjelps aktiviteter nasjonalt og internasjonalt og etterstrebe å gi et realistisk bilde av resultatene av Norsk Folkehjelps arbeid og ressursinnsats.

HER FINNER DU OSS:

Norsk Folkehjelps regionkontorer nåes på tlf.: 22 03 77 00

REGION NORD

Postboks 6166,
9291 TROMSØ
regionskontoret.nord@npaid.org

REGION MIDT-NORGE

Folkets Hus, Olav Tryggvassonsgt. 5
Postboks 172 Sentrum,
7401 TRONDHEIM
regionskontoret.midt@npaid.org

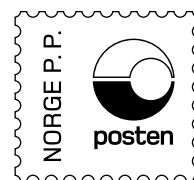
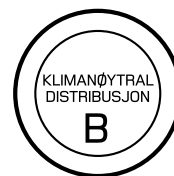
REGION VEST

Lars Hillesgt. 19, 3. etg, 5008 BERGEN
regionskontoret.vest@npaid.org

REGION ØST OG KURSKONTORET

Besøksadresse: Folkets Hus, Hunndalen
Postadresse: Pb 611, 2809 GJØVIK
regionskontoret.ost@npaid.org
kurs@npaid.org

Returadresse:
Norsk Folkehjelp
Postboks 8844, Youngstorget
0028 OSLO

Etter et langt liv er det mye du etterlater deg.

Solidaritet kan være noe av det.

ERNØ Foto: fotografene Lillian & Lena

Gjennom en testamentarisk gave til Norsk Folkehjelp kan du bidra til at solidariteten lever videre etter at du selv har gått bort. Vil du vite mer om hvordan du kan tilgodese Norsk Folkehjelp se www.folkehjelp.no eller ring **22 03 77 00**.

Norsk Folkehjelp